

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

православље.срб ; www.pravoslavlje.rs

Излази 1. и 15. у месецу

Број 1123-1124 Цена 90 динара

2,5 КМ

1-15. јануар 2014. године

ISSN 0555-0114
9770555011004

Христос се роди!

Српска Православна Црква
својој духовној деци
о Божићу 2013. године

Иринеј

по милости Божјој православни Архиепископ пећки, Митрополит београдско-карловачки и Патријарх српски, са свим Архијерејима Српске Православне Цркве – свештенству, монаштву и свим синовима и кћерима наше свете Цркве: благодат, милост и мир од Бога Оца, и Господа нашега Исуса Христа, и Духа Светога, уз радо-сни божићни поздрав:

Мир Божји! Христос се роди!

*Јављам вам радост велику која ће бити свему народу.
Јер вам се данас роди Спас, који је Христос Господ
(Лк 2, 10–11).*

Овим речима, браћо и сестре и драга деце духовна, анђео Господњи се јавља пастирима у Витлејему и сапштава им радост велику – да се роди Христос, Господ и Спаситељ. Иако обузети страхом великим због појављивања анђела Божјег међу њима, они бише озарени славом Господњом. Ову исту радост велику поводом сверадоснога празника Рођења Господа Исуса Христа нама, сабранима у светим храмовима, у нашим домовима, у болницама и другим заводима, на путевима и радним местима, анђео такође данас објављује. Знајући то, уместо страха и изненађености, радујмо се и веселимо се, заједно са свим небеским силама, и препустимо се слави Господњој! Нека нас она све испуни и потпуно обузме, као некада пастире у Витлејему Јудејском!

Својим слављењем Богомладенца Христа придружимо се хоровима анђелâ, архангелâ и свих светих небеских сила које – тада у Витлејему, данас у нашим храмовима и непрестано на небесима – славе и величају Рођеног од Ђеве Богомладенца Христа, Који је Оваплоћена Љубав Божја, Љубав која се даје и саможртвује ради нас и нашега спасења! Рођење Оваплоћене Љубави Божје највећи је и највеличанственији богочовечански догађај. Зато је Божић празник вечне и надвременске радости.

Како је могуће да се Сâm Бог, односно Син Божји, Друго Лице Свете Тројице, оваплоти, роди, постане човек? Ово питање нас уводи у тајну над којом сви мудраци овога света остадоше неми и затечени. Ко је до тада, до тог чудесног јављања анђела у Витлејему Јудејском, чуо да се Бог оваплоти, да се роди као човек? Ни-ко! Само је пророк у Старом Завету пророковао: „Ево, Девојка ће зачети, и родиће Сина, и наденуће му име Исус“ (Ис 7, 14). Пророк само пророкује, али не даје одговор на питање зашто се Бог оваплотио, родио, очовечио. У речима анђела добили смо одговор. Он гласи: Христос Господ се родио ради нас људи и ради нашега спасења. Као што Бог из љубави, само из љубави, створи

све и сва, и човека као круну свега створеног, тако исто, из исте љубави, Он се родио од Ђеве да би сву Своју творевину, а пре свега човека, обновио и препородио љубављу. Наднесен над тајну Рођења Богомладенца Христа, Свети апостол Павле говори о божанском смирењу, „самоиспражњењу“, кенози. Бог је, пише он, „понизио се-бе узвеши обличје слуге, и изгледом се нађе као човек; унизио је себе и био послушан до смрти, и то до смрти на крсту“ (Рим 2, 7–8). То је распон безгранице и недокучиве тајне љубави Божје, љубави која састрадава са палим Адамом и Евом до те мере да се најпре спушта у пећину витлејемску, а потом и до ада преисподњег. То је иста љубав Божја која је састрадавала са палим човечанством и док је оно пребивало у тами и сенци смрти. Знајући то, Свети Јован Богослов Духом Светим благовести: „Бог тако заволе свет да је Сина свога Јединороднога дао, да нико ко верује у њега не пропадне него да свако има живот вечни“ (Јн 3, 16).

Данас, када славимо Рођење Богочовека, Господа Исуса Христа, пре свега опростимо једни другима и кажимо брат брату: **Мир Божји, Христос се роди!** Покажимо да можемо бити и да јесмо народ љубави Божје, народ који у свим искушењима овога века може бити веран и чистан. Осим што нам доноси радост велику, Христос нам доноси и даје мир Божји, а то је Он Сâm. Зато божићно празновање и почињемо поздравом: **Мир Божји, Христос се роди!** Тиме изражавамо своју пламену жељу и насушну потребу да се мир Божји усели у сваког од нас, али и међу нас, децу Божју, наслеђе Његово у овоме свету, прво као Живот

нашег живота, Светлост света, Истина и Пут, а потом и све остало.

У ове радосне дане празника Рођења Господа Исуса Христа, обратимо посебну пажњу на заповест коју је Бог још у рају дао првом човеку и првој жени рекавши им: „Рађајте се и множите се, и напуните земљу, и владајте њом...“ (I Мој 1, 27–28). У овој узвишењо и светој заповести Божјој сажет је узвишени смисао и тајна човека као боголиког бића – да буде родитељ и управитељ над свим што је Бог створио и дао му на управљање.

Како је то могуће? – упитаће неко. Могуће је из разлога што је човек жива слика Божја, саздан по лицу Божјем, а Бог је Творац и Творитељ, Отац и Родитељ. Заповест *рађајте се и множите се* прва је света заповест дата роду људском. Јер, без рађања и множења нема љубави нити према Богу нити према ближњима. Бити родитељ највећи је дар човеку. Дух времена у којем живимо и „култура“ која нам се насиљно намеће управо су уперени против достојанства човека као родитеља. Као зрео и достојанствен народ, народ светих предака и светле историје, снагом вере и љубави према Богу и роду, одујимо се насиљу које се врши над нашим народом! Најбољи одговор на све непримерене понуде и захтеве квартелâ Закона Божјег и природног јесте вршење воље Божје.

Рођењем Богомладенца Христа од Пресвете Ђеве Богородице благосиља се и на најсavrшенији начин се освећује материнство. Ништа не претпостављајмо овом узвишеном и светом дару! Не тражимо изгворе и оправдања за наш егоистички комодитет и немарност према своме спасењу и спасењу света! Поштујмо слободу и право свакога, али исто тако знајмо да свака злоупотреба слободе као последицу оставља грех, односно смрт. А ми нисмо створени за грех и смрт већ за врлину и живот вечни.

У ове радосне празничне дане молитвено се сећамо страдања нашег распетог и заветног Косова и Метохије, колевке наше народне душе и наших најплеменитијих осећања. Молимо се Богомладенцу Христу да буде воља Божја са нашим Косовом и Метохијом. Браници су Косово и Метохију од Турака Османлија 1389. године браћа Југовићи и стари Југ Богдан, а ослободили су га нови Југовићи, јунаци које су родиле честите мајке Српкиње, које су себе жртвовале и посветиле рађању синова и кћери за свето српско Косово и Метохију, за крст часни и слободу златну. Наше Косово и Метохија су страшно место постојања јер на њему страдања не престају, а неправда се из дана у дан увећава. Немир и насиље владају Косовом и Метохијом. Деценијама и вековима отимају ту покрајину, историјску Стару Србију, из наших недара, из нашег бића.

Али, браћо и сестре, не успевају га истргнути, јер Косово и Метохија је више од територије. То је наш завет! Призивамо мир Божји на Косово и Метохију, мир, пре свега, међу нашем браћом Србима, као и мир међу свим људима добре воље! Нашој браћи и сестрама на Косо-

ву и Метохији поручујемо: знајте да нисте сами и нисте заборављени; са вама је сав српски род, али и сав правдољубиви свет, који са вама састрајава, пати и моли се. Радујте се и будите у миру, слози и љубави међусобно и са свима људима! Изнад свега будите у миру, слози и љубави са нашим светитељима и мученицима који својим подвигом прославише Господа, а Господ прослави њих Својом славом и благодаћу!

Срећан и благословен Божић желимо и свој нашој браћи и сестрама у Далмацији, Хрватској, Славонији и Лици, на Кордуну и у Банији, који поново доживљавају, као и пре дводесет година, прогоне и страдања због свог имена, писма и језика. Читав слободољубиви и правдољубиви свет стоји нем и запањен пред чињеницом да се брутално прогони једно писмо, у овом случају Ћирилица, писмо Свете браће Ћирила и Методија. Посебно смо забринути пред чињеницом да се питање Ћирилице користи као параван за наставак прогона српског народа у Хрватској, за застрашивање Срба и одвраћање истих од повратка на њихова огњишта. Молимо се Богомладенцу Христу да својом божанском љубављу испуни срца и душе оних који гаје нетрпељивост, па и мржњу, према свему што је српско и православно. Човек и народ без љубави – шта је? Нека место мржње љубав завлада!

Са посебном очинском и пастирском љубављу данас се молитвено сећамо наше браће и сестре прогнаних са Косова и Метохије, из Далмације и читаве Крајине, из Босне и Херцеговине, који, ево, годинама Божић дочекују обесправљени, без права на повратак и на своју имовину. Богомладенац Христос био је и сам прогнаник у Египту, али када дође време и помреше они који трајише живот Његов, Он се врати у своју отаџбину, у свој Назарет, у земљу отаца и праотаца својих. Молимо се Богомладенцу Христу да и наше прогнанике милошћу и добротом Својом врати у земљу њихових отаца и праотаца, и тако обрише сузе са лица њихових, и утеши их.

Исто тако, данас се молитвено сећамо наше браће по страдању и мучеништву у Сирији, Египту, Ирачу и другим земљама широм Близог истока, над којима се пред очима целог света врши духовни и биолошки геноцид. То су наша браћа од којих смо, и преко којих смо, примили духовну културу и цивилизацију. Овог Божића хиљаде прогнаних људи тугују и плачу због изгубљене деце, родитеља, сродника и пријатеља. Хиљаде њих је без крова над главом, смрзнутих у неусловним склоништима и шаторима. На десетине и стотине њихових храмова и манастира стоје опустошени, попаљени и порушени. Митрополити и монахиње, киднаповани и у сужањству, стрепе у неизвесности када ће бити ликвидирани. А све им то чине због имена Исусовог, које они воле и исповедају. Трагична слика наше браће са Близог истока најбоље сведочи како је страшно и ужасно када мржња замени љубав и веру. Није страшан пад већ је страшно остајање у паду, у прелести, у заблуди, што се крунише таквом мржњом према Истинитом Богу и Његовим слугама.

Честит и благословен Божић желимо нашем утамниченом брату и саслужитељу Архиепископу охридском и Митрополиту скопском Господину Јовану и свој про-гоњеној и страдалној Цркви Православној у БЈР Македонији. Њега тамошња власт држи неправедно утамниченог, а његовим верницима ускраћује слободу вере и савести из разлога што су се определили за јединство Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве. Етнофилетистички раскол је највећа трагедија наше Цркве у БЈР Македонији. Расколници, нажалост, јединству Цркве претпоставише политику и етнофилетизам. Апелујемо на власти БЈР Македоније да одмах и неизоставно ослободе нашег оца, брата и саслужитеља Архиепископа охридског и Митрополита скопског Господина Јована, да Цркви Божијој, Охридској Архиепископији, обезбеде пуно право и слободу која јој по закону припада. Апелујемо и на међународну заједницу, која посматра како се крше основна људска и верска права и слободе у БЈР Македонији, да предузме мере и спречи даљу дискриминацију једне Цркве и једног народа.

Исто тако жалимо и протестујемо због непрекидних насртја режима који влада у Црној Гори на идентитет, статус и слободу Српске Православне Цркве и због по-кушаја уплиташа у њен унутрашњи живот и канонско устројство. Јавно питамо тамошње идеологе, самозване аутокефалисте, иначе махом атеисте, зашто у духу сопствене верзије демократског и секуларног друштва немају куражи да јавно затраже и такву реорганизацију Римо-католичке Цркве да и њој седиште буде у Црној Гори, а не у Ватикану, као што то траже за Православну Цркву.

Свима вама, браћо и сестре, драга део духовна, вама у Отаџбини и вама расејаним по читавом свету, желимо срећан и благословен Божић. Премда нас у неким случајевима раздвајају стотине хиљада миља, данас нас Христос Бог све сабира око Себе да Га славимо и да се као браћа и сестре, као Народ Божји, око Њега окупимо и духовно утрејемо. Данас смо ближи једни другима јер смо близу Христа Господа, јер смо сви као велика светосавска породица на духовној гозби код Богомладенца Христа, Који нам и сада као некада поручује: будите једно као што смо Отац мој и ја једно!

Јединство нашег рода, јединство наше Светосавске Цркве, нема нико право да угрози и доведе у питање. Сви они који из властитих побуда и интереса, због своје гордости и сујете цепају плашт наше свете Цркве треба да знају да ће их кад-тад стићи правда Божја. Позивамо све на духовну будност и мудрост. То нам је данас најпотребније јер свуда око нас и међу нама круже они који желе да нас виде поцепане и разједињене. Црква наша Светосавска јесте и остаје трајни гарант и темељ нашег духовног, црквеног и националног јединства. Само у Цркви и кроз Цркву ми смо са Христом Господом и у Христу Господу. Онај ко је себе издвојио из Цркве одвојио је себе и од Христа Господа. Зато ми сви останимо верни Господу, нас ради Рођеноме, у јединству свете Цркве Његове!

Мир Божји – Христос се роди! Ваистину се роди!

Дано у Патријаршији српској у Београду,
о Божићу 2013. године.

Ваши молитвеници пред Богомладенцем Христом:

Архиепископ пећки, Митрополит београдско–карловачки и Патријарх српски **ИРИНЕЈ**

Митрополит загребачко–љубљански **ЈОВАН**
Митрополит црногорско–приморски **АМФИЛОХИЈЕ**
Митрополит дабробосански **НИКОЛАЈ**
Епископ шабачки **ЛАВРЕНТИЈЕ**
Епископ сремски **ВАСИЛИЈЕ**
Епископ бањалучки **ЈЕФРЕМ**
Епископ будимски **ЛУКИЈАН**
Епископ канадски **ГЕОРГИЈЕ**
Епископ банатски **НИКАНОР**
Епископ новограчаничко–средњезападноамерички **ЛОНГИН**
Епископ источноамерички **МИТРОФАН**
Епископ бачки **ИРИНЕЈ**
Епископ британско–скандинавски **ДОСИТЕЈ**
Епископ зворничко–тузлански **ХРИЗОСТОМ**
Епископ осјечкопольски и барањски **ЛУКИЈАН**
Епископ западноевропски **ЛУКА**
Епископ тимочки **ЈУСТИН**
Епископ врањски **ПАХОМИЈЕ**
Епископ шумадијски **ЈОВАН**
Епископ браничевски **ИГЊАТИЈЕ**
Епископ милешевски **ФИЛАРЕТ**
Епископ далматински **ФОТИЈЕ**
Епископ бихаћко–петровачки **АТАНАСИЈЕ**
Епископ будимљанско–никшићки **ЈОАНИКИЈЕ**
Епископ захумско–херцеговачки **ГРИГОРИЈЕ**
Епископ ваљевски **МИЛУТИН**
Епископ рашко–призренски **ТЕОДОСИЈЕ**
Епископ нишки **ЈОВАН**
Епископ западноамерички **МАКСИМ**
Епископ горњокарловачки **ГЕРАСИМ**
Епископ аустралијско–новозеландски **ИРИНЕЈ**
Епископ крушевачки **ДАВИД**
Епископ умировљени зворничко–тузлански **ВАСИЛИЈЕ**
Епископ умировљени захумско–херцеговачки **АТАНАСИЈЕ**
Епископ умировљени средњевропски **КОНСТАНТИН**
Епископ умировљени славонски **САВА**
Викарни епископ јегарски **ПОРФИРИЈЕ**
Викарни епископ моравички **АНТОНИЈЕ**
Викарни епископ липљански **ЈОВАН**
Викарни епископ ремезијански **АНДРЕЈ**

ОХРИДСКА АРХИЕПИСКОПИЈА

Архиепископ охридски и Митрополит скопски **ЈОВАН**
Епископ полошко–кумановски **ЈОАКИМ**
Епископ брегалнички **МАРКО**
Викарни епископ стобијски **ДАВИД**

Христос се рађа – прослављајте!

– о Рођењу Спасовом из ризнице црквеног предања –

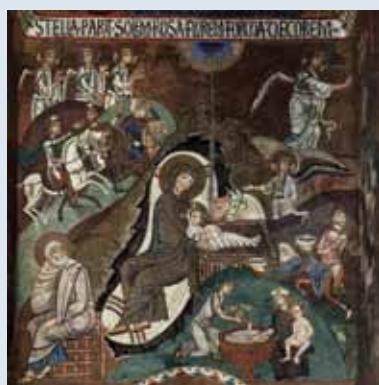
Xристос се рађа – прослављајте! Христос са небеса – сусрећите! Христос на земљи – узвисите се! „Певајте Господу сва земља“ (Пс. 95, 1); и да заједно кажемо: Узвеселите се небеса и зарадуј се земљо“ (Пс. 95, 11) – заради Наднебескога, који затим (постаде) земаљски. Христос је у телу – страхом и радошћу обрадујте се; страхом – услед греха, радошћу – ради наде. Христос је од Ђеве – жене девственујте, да Христу мајке постанете. Ко се не би поклонио Ономе од почетка? Ко не би славио Последњега?

Опет се тата развејава, опет настаје светлост (Пост. 1, 2–4); опет Египат бива кажњен тамом, опет стуб (светлости) обасјава Израиль (Изл. 10, 21; 13, 21) – „Народ који седи у тами“ незнања, нека види велику светлост (бого)познања (Ис. 9, 2). „Старо прође – ево све ново постаде“ (2 Кор. 5, 17). Слово (старозаветно) се повлачи, Дух осваја. Сенке нестају – Истина наступа (Рим. 7, 6; 2 Кор. 3, 6; Кол. 2, 17; Јевр. 8, 5; 10, 1). Мелхиседек се испуњује: Онај који је (као Бог) без матере – постаје (сада као Човек) без оца (Јевр. 7, 3); без мајке претходно (у првом рођењу), а без оца у другом (рођењу, тј. оваплоћењу). Закони природе се укидају! Јер треба да се испупи горњи свет. Христос заповеда, немојмо се успротивити. „Сви народи запљескајте рукама“ (Пс. 46, 2), „јер нам се роди Дете, Син нам се даде, Којега је власт на рамену Његовом – јер се узноси заједно са Крстом – и назива се име Његово: Аћео Великог – то јест Очевог – Савета“ (Ис. 9, 5). Нека Јован узвикне: „Припремите пут Господњи“ (Мт. 3, 3). И ја ћу узвикнути значење овога дана:

Бестелесни се оваплоћава,
Реч (Логос) добија дебљину (тела),
Невидљиви бива виђен,
Недодирљиви постаје опипљив,
Ванвремени добија почетак,
Син Божји Син Човечији постаје,

Богородица са малим Христом, најстарија сачувана ликовна представа Рођења Христовог из Прискилине катакомбе у Риму, 2. век

Мозаик у византијском стилу, Палермо, 1150.

„Исус Христос – јуче и данас и у векове исти“ (Јевр. 13, 8).

Нека се Јудеји саблажњавају, нека се Јелини (незнабоши) подсмејавају, нека јеретици болују од брђарија. Повероваће онда када Га виде да узлази на небо. Ако ли не тада, онда (сигурно) када буде долазио са неба и као Судија заседа (да суди).

Свети Григорије Богослов, архијериског цариградскија, Беседа 38 (на Богојављење, то јест на Рођење Спаситеља)

Hебо и земља данас, као што је пророковано, нека се обрадују! Анђели и људи нека духовно светкују! Јер Бог се јави у телу онима који седе у мраку и сенци, родивши се од жене. Пећина и јасле Га прихватају, пастири чудо разглашавају, маги са Истока у Витлејем даре доносе, а ми, недостојним устима, угледајући се на анђеле, хвалу му одјамо: „Слава на висини Богу, а на земљи мир!“

*Велико повечерје, Прва стихира на литији самојласна, гл. 1.
(Преподобни Јован Дамаскин)*

Bитлејеме, спремај се! Јасле, намештајте се! Пећино, пружај гостопримство! Истина дође, сенка се уклони. Бог се јави људима из Ђеве, саобразивши се нама и обоживши што је примио. Стога Адам и Ева обновљајући се кличу: „Добра воља указа се на земљи – спасење рода нашег!“

*Царски часови, Тројар, гл. 8.
(Свети Софроније, патријарх јерусалимски)*

Xодите, верни, Богом надахнути уздигни-мо се и промотримо божанско силажење с висине које нам је објављено у Витлејему, па разбистре-на ума, вместо ми-ри ног уља животу подаримо врлине, спремајући наступајуће рођенданско славље с вером, од добара из духовних ризница, уз кличање: „Слава на висини Богу у Тројици који је људима исказао благонаклоност ослобађањем Адама од првобитне клетве, као Човекољубац!“

Византијска фреска из Мистре, Грчка, средина 14. века

Чуј небо! Послушај земљо! Да се заљуљају темељи! Да дрхтање обузме подземље! Јер Бог и Створитељ обуче се у створено тело, Онај који је моћном руком саздао творе-вину показује себе као саздање створене утробе. О силнога богатства, мудрости и познања Бога! Како су недокучиве пресуде Његове и неистраживи путеви Његови!

Самојласна стихира, гл. 1. (превео Ненад Ристовић)

Приредила М. Петровић

Званични пријеми

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј пријимао је 10. децембра 2013. у Патријаршији српској у Београду г. Мајкла Кирбија, амбасадора Сједињених Америчких Држава у Србији, и г. Џонатана Мура, директора Канцеларије за јужну и централну Европу при Стејт департменту. Пријему је присуствовао и Епископ ремезијански Г. Андреј.

Карађорђева звезда Патријарху Иринеју

Поводом крсне славе породице Карађорђевић, Патријарх српски Г. Иринеј служио је 13. децембра 2013. Свету Архијерејску Литургију у Дворској капели Светог Андреја Првозваног. Патријарху Српском саслуживали су Преосвећена Господа епископи – шабачки Лаврентије, браничевски Игнatiјe и ремезијански Андреј, уз саслужење свештенства Архиепископије београдско-карловачке. По завршетку Литургије, славски колач је преломио Епископ шабачки Г. Лаврентије.

Овом приликом, престолонаследник Александар II одликовао је Његову Светост Патријарха српског Г. Иринеја краљевским Орденом Карађорђеве звезде првог реда.

Захваљујући на високом признању, Патријарх Српски је рекао: „Ваше височанство, заиста ми недостају речи да изразим оно што овог тренутка осећам. Ово високо одликовање примам као знак захвалности краљевског дома, не само мојој личности, него и свим мојим великим и славним претходницима, који су водили Цркву нашу и наш народ у тешким и претешким приликама. Господ који је водио претке наше, вође духовне и народне, нека буде и данас с нама. Хвала вам!“

Извор: Информативна служба СПЦ

На пленуму ПУО-а

У суботу, 14. децембра 2013, у Патријаршији српској у Београду одржана је седница пленума Патријаршијског управног одбора Српске Православне Цркве.

Седницом је председавао Његова Светост Патријарх Иринеј, у присуству Преосвећене Господе епископа – сремског Василија, шумадијског Јована и редовних чланова и чланова заменика овог тела. Седници су присуствовали иprotoјереј-ставрофор Стојадин Павловић, директор Патријаршијске управне канцеларије са сарадницима, као и чланови Правног савета и економски саветници ПУО. Седници су такође присуствовали и гости из црквених општина Берлин, Минхен и Хановер из Епархије средњоевропске.

На седници је, између остalog, конституисан и нови сазив ПУО-а за период од 31. јануара 2013. до 31. децембра 2018. године.

У Саборној цркви

Патријарх српски Иринеј служио је 15. децембра 2013., на празник Светог цара Уроша и Преподобног Јоаникија Девичког, Свету Литургију у Саборној цркви у Београду, уз саслужење свештеника и ђакона овог храма и појање дечјег хора Првог београдског певачког друштва. У беседи после причешћа, Патријарх је подсетио да се данас наш православни народ на Косову и Метохији сабрао у манастиру Девичу, где наше часне монахије служе тој светињи и које су жртвовале свој живот за ту светињу. „И онда када је било питање живети или умрети, оне су се определиле да умру у тој светињи и да је не напусте. И нису је напустиле до дана данашњег,“ подсетио је Патријарх Српски.

Јово Бајић

ПРАВОСЛАВЉЕ 1123–1124

2	Божићна посланица
5	Христос се рађа – прослављајте!
6	Активности Патријарха
8	Притварање Архиепископа Јована – тортура од стране власти
9	Српска теологија данас
10	Разговор са др Дарком Ђогом Теолошко образовање данас и овде <i>Блајоје Панићелић</i>
14	Посета Патр. Иринеја Институту за православно богословље <i>Прошојакон Зоран Андрић</i>
16	Теологија и култура у дијалогу (2) Проблем смрти <i>Прошојереј Александар Михаиловић</i>
18	Црквенословенски језик у савременој комуникацији и мисији Цркве (први део) <i>др Ксенија Кончаревић</i>

20	Положај детета у Цркви (4) Христова љубав у односима са децом <i>Ивица Живковић</i>
22	Прича о блудном сину (Лк. 15, 11–32) (део трећи) <i>др Предраг Драјушиновић</i>
24	Марија и Морија – светилишта обећања, искушавања и савеза (други део) <i>Јован Блајојевић</i>
26	Вечни Лого(с) <i>Милена Стефановић Саји</i>
28	Еснаф механицијски и Црква у Свилајнцу 1857. године <i>Радован Пилиповић</i>
30	Споменик Вожду 1913–1916 <i>Живорад Јанковић</i>
32	Како нас је видео А. Рајс (1) Србији срце на дар <i>Антоније Ђурић</i>
34	Високо образовање СПЦ у 20. веку (петнаести део)

36	Хришћани у Тунису <i>др Александар Раковић</i>
38	Свет књиге
40	Наука, уметност, култура...
42	Кроз хришћански свет

На насловној страни:
Мир Божији, Христос се роди!
Фото: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ Епископ зворничко-тузлански Хризостом

Главни и одговорни уредник
Презвитељ мр Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
Борбе Остојић

Чланови редакције
Презвитељ др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и август двојброј. Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, полугодишња 850. Пореднички примерак 90 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанској упутницом!

Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:

Обична пошиљка: је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP; авиона: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:

Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LLIKRSBG)
Beneficiary: RS55145007080000135615
Informativno Izdavacka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:

Редакција: +381 11 30-25-116

Маркетинг: +381 11 30-25-113

Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786

e-mail: pravoslavlje@spcrs.rs – редакција

претплата@spcrs.rs – претплата

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и прилоги објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прешиштавање, копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова ових новина или чланака објављених у њима забранено је и предстоји поиздумају савторског права и кривично дело.

Дизајн: Соба.rs
Графичко припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутор: „Polydor“ д.о.о.
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

СИР – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)

ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Канцеларије
за сарадњу са црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије

У Скупштини БЈР Македоније

Притварање Архиепископа Јована – тортура од стране власти

Комисија Р. Македоније за политички систем и односе међу заједницама организовала је 12. и 13. децембра 2013. расправу на тему: „Анализа поштовања уставом загарантованог права на претпоставку невиности – налази о злоупотреби притвора, угрожавање слободе изражавања и медијских слобода и права на изражавање јавног протеста у Републици Македонији“.

У расправи је учествовала и експерт за људска права, професорка др Мирјана Најчевска, која се у свом излагању осврнула и на однос власти према Архиепископу охридском Г. Јовану, недвосмислено називајући његово притварање – тортуром од стране власти.

Иако се налазио у затвору, због новозапочетог монтираног судског процеса, Архиепископ охридски Г. Јован је пребачен у притвор, где је у суворим условима испод сваког стандарда провео целу једну годину.

То што је у Скупштини Р. Македоније гласно било предочено од стране проф. Мирјане Најчевске, несумњиво је јасно свима. Оно што се дешава са Архиепископом охридским Г. Јованом у нашој новијој историји није се десило никоме. Јасно је да се ради о „школском примеру“ државне тортуре на верској основи –узимајући у обзир чињеницу да је само у последњих једанаест година Архиепископ Јован затворен по седми пут, а новом пресудом је осуђен на још три године затвора. Оно што је у Скупштини речено познато је дакле свима, али мало је оних који се не плаше да то и јавно истакну.

Апелујемо на домаћу и међународну јавност, да се прекине тортура на верској основи, да се у обзир узму и апели Васељенског Патријарха Г. Вартоломеја, Светског савета цркава, Европске конференције цркава, да се погледају међународни извештаји о угрожавању верских слобода у Р. Македонији, те да се изнађе снага за хитно ослобађање Архиепископа Јована из затвора као и признавање и поштовање верског опредељења, а све у циљу достизања високих стандарда напредних демократија и боље будућности за све грађане наше земље.

Православна Охридска Архијерискотија

Две године заточеништва

Његово Блаженство Архиепископ охридског и Митрополита скопског Г. Јован ухапсила је 12. децембра 2011. полиција у Скопљу. Архиепископ Јован је у последњих једанаест година прогона и мучеништва боравио у затвору више од седам пута. Јула ове године Владика Јован је премештен у злогласни камат Идризово који се налази у предграђу Скопља. Архиепископ Јован, поред тога што се суочава са озбиљним здравственим проблемима, у затвору „живи“ у ћелији са још 30 људи.

Многа питања у вези са случајем прогона Архиепископа Јована су остала без одговора, а многе иницијативе међународних ауторитета су занемарене од стране скопских власти. Чак и у самом Скопљу јављају се гласови против нечовечности у случају Архиепископа Јована, па је лист *Скокије* објавио текст у којем се указује на неопходност да се свету покаже да ће верски прогон бити заустављен и да ће Архиепископ Јован бити пуштен из затвора. И на насловној страни скопског листа *Либертас* објављен је наслов „Зауставите верски прогон од стране државе“.

У сваком случају, јасно је да затварање Архиепископа охридског Јована не помаже расколничкој цркви у Скопљу да реши проблем поделе, већ напротив, очигледно продубљује проблем и ствара још више препрека.

Према вестијима објављеним на www.romfea.gr

Научни симпозион посвећен величим јубилејима наше Цркве

Српска теологија данас

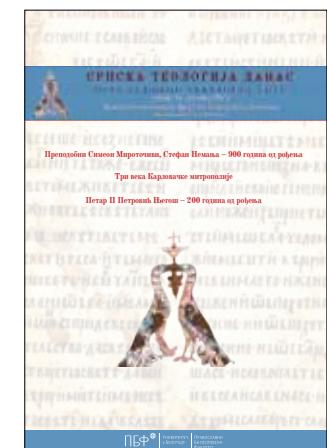
У суботу, 14. децембра 2013, на Православном богословском факултету Универзитета у Београду одржан је пети симпозион под називом „Српска теологија данас“. У оквиру симпозиона, у организацији Педагошко-катехетског института одржан је и семинар „Верска настава пред савременим изазовима“.

У име Патријарха српског Г. Иринеја пред почетак симпозиона Свету Литургију у параклису Св. апостола Јована Богослова служио је Епископ липљански Г. Јован, председник Одбора за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке. Након Литургије Епископ Јован се обратио присутним нагласивши да је за учеснике симпозиона најкомплекснија тема за обраду лик и дело Петра II Петровића Његоша који је у нашој књижевности и теологији одвојено посматран и тумачен. У нашој књижевности Његош је понажише тумачен мимо несумњивог предања којем је по свом унутрашњем бићу припадао, а то је исихастичко предање које је на тлу Црне Горе било оличено у лицу Никона Јерусалимца још у 14. веку – са чим је Владика Петар био сигурно упознат, што сведоче и места из *Горској вијеници* на која се Епископ Јован позвао приликом свог излагања.

У својству председника Одбора за верску наставу, Епископ липљански је рекао да је данас главни проблем вероучитеља недовољно познавање методике и дидактике наставе као и дечје психологије, нагласивши да се тај проблем мора решавати. Присутнима су се обратили и протојереј-ставрофор проф. др Предраг Пузовић, декан Православног богословског факултета, протојереј-ставрофор проф. др Радомир Поповић и протојереј-ставрофор проф. др Драгомир Сандо. Након тога су учесници наставили рад по групама.

Семинару „Верска настава пред савременим изазовима“ су, поред Владике Јована, присуствовали и координатори Одбора за верску наставу из већине епархија у Републици Србији и вероучитељи Архиепископије београдско-карловачке. У оквиру семинара предавање је одржала др Мирислава Ристић, доцент

на Учитељском факултету Универзитета у Београду на тему „Дидактичко-информационе иновације у настави“. После предавања, присутни су разговарали на тему иновација, примене савремених метода у верској настави као и о оперативним проблемима који врло често онемогућавају рад како вероучитељима тако и осталим наставницима у школи а тичу се управо информатичке писмености и коришћења ИТ у настави.

*Канцеларија за верску наставу
Архијериског београдско-карловачке*

Разговор са проф. др Дарком Ђогом,
проректором Универзитета у Источном Сарајеву

Теолошко образовање данас и овде

Разговарао Блајоје Панићелић

Трагедија теологије ће бити уколико се сама, и то – гле парадокса! – „ради ње саме“ затвори и постане фахдиотска хуманистичка дисциплина

Дарко Ђого је, колико је познато, најмлађи доктор теологије, и први професор теолошког факултета који је, са непуних тридесет година, постао поректор универзитета, узимајући у обзир све бивше југословенске републике. Засигурно је један је од најугледнијих српских богослова најмлађе генерације. Аутор је књиге *Христос, мишос и есхатон – једно православно читање Рудолфа Булшмана и Јирјена Молшмана*, објавио је на српском и енглеском на десетине студија и рецензија, а преводио је са више савремених језика као и

са старогрчког, учествовао је на неколико домаћих и странних конференција, и члан је редакција пар богословских журнала. Шkolovaо се на Богословском факултету „Свети Василије Острошки“ Универзитета у Источном Сарајеву, на коме сада и предаје, а стручно се усавршавао у Немачкој и Америци.

За различни број *Православља* проф. Дарко Ђого говори о свом научноистраживачком и свештеничком раду, као и његовом виђењу актуелног стања у високошколском образовању у Босни и Херцеговини.

У каквом је стању високошколски образовни систем у Босни и Херцеговини, односно Универзитет у Источном Сарајеву?

– Стање у образовном систему је одраз ширих друштвених процеса. Све оно што се иначе дешава у босанскохерцеговачком друштву неминовно се одражава на образовни систем. Добар дио тих проблема је заједнички за сваку експонујући простор, један дио је специфичан за бивше југословенске републике, а понешто је ипак специфично само

за БиХ. Као што вам је познато, ерозија друштвених вриједности се прелама највише преко образовног система. Просто, недостатак ауторитета и неповјерење људи у било какву идеју карактерише друштво, па и образовни систем. Појава приватних универзитета и факултета јасно профилисаних ка легитимизацији ове кризе свједочи снажно о томе. Али ја не сматрам да је проблем у самим приватном високошколским установама. Оне су одраз дубље кризе.

Универзитет у Источном Сарајеву је, као што је многим читаоцима *Православља* познато, један од два јавна („државна“) универзитета у Републици Српској. То је по многочому специфичан универзитет. Ми постојимо у 10 градова, од Требиња до Бијељине и од Добоја до Фоче. У исто вријеме, иако географски дифузан, Универзитет је интегрисан.

Сам Универзитет са поносом истиче да баштини наслеђе Сарајевске богословије те година оснивања Богословије 1882. стоји на логоу Универзитета. Универзитет има још доста проблема, али је сваки дан ситуација боља. Захваљујући труду старијих колега, успјела је да стаса једна млађа генерација која се већ доста активно укључила у живот универзитета. Оно што је значајно јесте да и даље имамо, за наше услове, али мислим и уопште, солидне наставне и научне капаците и развијамо их. И даље је престижије студирати на државном Универзитету у Источном Сарајеву него на било ком приватном.

Православни богословски факултет „Свети Василије Острошки“ је, упркос свему, постао високошколска установа

ва од нарочитог значаја за нашу помесну Цркву, или такође и факултет који је веома видљив на Универзитету (Ваш избор за проректора, и не само он, о томе сведочи). Како оцењујете квалитет актуелних наставних и ваннаставних активности на овом факултету?

– Да, морам истаћи да је ПБФ некако увијек имао много разумијевања и подршке на Универзитету и у широј академској заједници. Знате, Република Српска је по многочому Србија из 1833, једна тешком муком и крвљу изборена слободна територија, међународно полу-признаата, са „интелигенцијом“ (жао ми је што морам да употребим ту ријеч) која тек сазијева, са институцијама које су још много зависне од персоналних рјешења. Са друге стране, то је средина у којој постоји јасна визија напретка, националне самосвијести и мјеста Цркве у друштву. Идентитеско трагање, актуелно у данашњој Србији, у Републици Српској не постоји.

У том смислу треба посматрати данашњи ПБФ. То је институција коју су од самог почетка заједно основале Република Српска и Српска Православна Црква. Факултет много значи људима у Републици Српској и то је показатељ труда који су оснивачи, професори и студенти уложили у њега. Чини ми се да је разумијевање за његово постојање и за теологију уопште некад више изражено у академској и друштвеној заједници него у понеким богословским круговима. Теологија и сам Факултет су појмљени као интегрални дио јавног дискурса, Универзитета и друштва. Факултет је већ одшkolovaо лијеп број дипломираних теолога. Свака моја ријеч би би-

Универзитет са поносом истиче да баштини наслеђе Сарајевске богословије те година оснивања Богословије 1882. стоји на логоу Универзитета.

ла субјективна. Нека лаос каже шта мисли о њима. Ја могу рећи само једно: и професори и студенти, колико ја видим и свједочим, дају све од себе. Колико је то све спрам неких других мјерила – то могу рећи они који мјере тим мјерилима.

Да ли сте успевали, односно да ли успевате, упркос многим обавезама које сте имали као проректор универзитета, да наставите истим интензитетом да се бавите и истраживачким радом? Пре преузимања наведених административних функција били сте веома продуктивни, у кратком периоду објавили сте једну књигу и значајан број студија. Да ли у близкој будућности можемо да очекујемо нову књигу?

– Најприје, хвала на лијепим ријечима. Продуктивност теолошко-списатељске дјелатности није толико успорена због проректорске дужности (мада је та дужност сигурно однијела нешто времена), колико због породичних и црквених дужности, колико због очинства, да тако кажем. Али не жалим се. Књиге су мјеста у којима срећемо људе – кад то

може „лицем к лицу“, кад вам не треба посредовање писаног, онда сте већ ту где би требало да дођете писаном ријечју. Нисам престао да се бавим и писаном ријечју, али се трудим да она више не буде „специјалистичка“. Рад на Универзитету и кретање у друштву су ме увјерили да постоји потреба за повратком наше богословске мисли форми теолошког есеја. Као код Св. Владике Николаја и Св. Јустина Новог. Потребно је да наша ријеч дође не само до оних са којима већ дијелимо интерес за Сверијеч и Свемисао, него код оних који су заинтересовани, али још нису нашли Пут. Трагедија теологије ће бити уколико се сама, и то – гле парадокс! – „ради ње саме“ затвори и постане фахидиотска хуманистичка дисциплина. У том смислу настојим да пишем радове који ће се обраћати боготражитељима који још нису појмили да је оно што живе и мисле теологија. Што се тиче књиге – пишем књигу чији би радни наслов био нешто као *Поново прошив јереси или Гностички миш и миш о гностицизму* и која би настојала да опише мој доживљај односа модерне (и постмодерне), хришћанства и гностицизма. Дио који говори о гностичким митовима у модерном читању је скоро готово. Слиједи онај који представља моје детектовање гностичких мотива код савремених писаца и философа. Књига има и својеврstan, да тако кажем, апологетски карактер. У смислу да жели да покаже зашто је између модерне, гностицизма и хришћанства хришћанство и даље најсмисленија философија живота.

У току лета били сте на студијском путовању у Сједињеним Америчким

Рад на Универзитету и кретање у друштву су ме увјерили да постоји потреба за повратком наше богословске мисли форми теолошког есеја. Као код Св. Владике Николаја и Св. Јустина Новог. Потребно је да наша ријеч дође не само до оних са којима већ дијелимо интерес за Сверијеч и Свемисао, него код оних који су заинтересовани, али још нису нашли Пут.

Државама. Како је про- текао тај боравак и са каквим сте се утисцима вратили?

– Да, крајем јуна, у јулу и почетком августа 2013. г. сам имао прилику да, као стипендија Стејт департмента боравим у САД, као учесник једног љетњег академског института о религијском плурализму, на Универзитету Калифорније у Санта Барбари. Утисака је много и много, по први пут сам водио један вид путописног дневника и данас кад читам те редове чиним се да други пут преживљавам пуно тога. Боравак ми је био користан из много разлога: упознавање друштва, институција и људи је свакако на првом мјесту. А у много чему је тај боравак промијенио моју животну оптику. На примјер, одувељен сам америчким православљем и сусрет са њим ми је отворио нове перспективе према мом сопственом православном идентитету. У граду у коме сам провео 4 седмице, Санта Барбари, постоје двије православне парохије: Свете Варваре, која припада Цариградској Патријаршији и Светог Атанасија Великог Антиохијске Патријаршије. У обје је било заиста дирљиво служити и бити прихваћен, али бих посебно истакао искуство дру-

ге парохије. То су све бивши протестанти, читава парохија, који су, тражећи Цркву јеванђељских времена, нашли православље. Они су само дио од 17 заједница које су то учиниле осамдесетих година 20. вијека. Питер Гилквист, човјек који их је водио на том путу, написао је дивну књигу *Посташи православан*. Кад одете и упознате те људе, 100% Американце, који су то по много чему и даље, али које је православље измијенило, ви схватите да Црква заиста јесте католичанска а вјера православна – универзална. Не универзална у смислу „свако може да прихвати стил живота Срба, Руса, Грка или Румуна“. Него универзална у смислу: чак и као 100% Американац, можете бити 100% православни. Иначе, само друштво преживљава кризу и оно што већину људи брине није сама криза колико чинjenica да многи увиђају да механизми којима се раније превазилазила криза – више не функционишу. Десило се да сам управо тамо дочекао два значајна момента савремене америчке историје – пресуду у случају „Цимерман“ и одлуку Врховног суда о Акту о заштити брака. Оба момента показују унутрашњу подјелу друштва, подјелу која није, као што рече један савторник, била тако израже-

на још од времена Грађанског рата. Иначе, за сам програм и гостопримство имам само ријечи хвале.

Крајем 2012. године сте рукоположени за ћакона, а онда релативно брзо и за свештеника; служите у цркви при факултету. Каква су Ваша искуства у тој специфичној комуникацији са студентима, а ако се не варам и ћацима средње богословске школе, у којој нисте само њихов професор него и духовник?

— Мала корекција: ја нисам духовник, духовник је прота Милорад Новаковић, и то не само ћацима и студентима, него и професорима, па и мени и сматрам његове савјете изузетно значајним. Ја више дојем тим младим људима као један старији брат који је уз то и свештеник, па може да им каже како је бити то што већина њих и сами желе да буду. Засад још нема неког генерацијског јаза, што сматрам предношћу у комуникацији. Мислим најприје да је битно да на богословским факултетима имамо свештенике који су професори и професоре који су свештеници. Колико год да је у неким ранијим периодима за богословске средине била карактеристична својеврсна идеологија клерикализма, чини ми се да се у скорије вријеме почела појављивати иносити превагу идеологија лаицизма. И једно и друго су идеологије јер суде блоковски, према унапријед датим мјерилима, а не према човјеку. Нама је потребна Црква са свим њеним службама и даровима. А сви смо ми пошли путем богословља привучени служењем олтару, па смо

Мислим да је битно да на богословским факултетима имамо свештенике који су професори и професоре који су свештеници. Колико год да је у неким ранијим периодима за богословске средине била карактеристична својеврсна идеологија клерикализма, чини ми се да се у скорије вријеме почела појављивати иносити превагу идеологија лаицизма. И једно и друго су идеологије јер суде блоковски, према унапријед датим мјерилима, а не према човјеку.

тек онда схватили где и када је наше место. Најбитније је да млади људи схвате да је ова прва љубав — темељна, да љубав према Литургији, служењу, свештенству, јесте нешто на чему треба радити и што вриједи живјети. Такође, настојимо да им укажемо да теологија није идеологија, да нису дошли на индоктринацију него на институцију у којој треба да постану духовно способни, пунолjetни, спремни да живе живот као теологију и богословствују о искуству живота. То се не постиже одједном, поготово не дипломом. То је процес. Код нас се само почиње.

Ми још увијек имамо добре студенте. Заинтересоване мла-

де људе. Наравно, оно што њих чека на путу одрастања у Цркви, на путу на којем настојимо да их руководимо — то није идила, није бајка. Сазријевање је болно и тешко. Али уколико се тaj бол и труд подијели — то је већ постигнуће. Младим људима је потребна пажња. Ми смо ту да им укажемо најприје ту пажњу. А чињеница да се налазимо и да јесмо „мала средина“ има ту предност да више живота можемо да подијелимо заједно. То је значајно и велико. А колико успијевамо — то је на њима да кажу.

На Универзитету Лудвига Максимилијана у Минхену

Посета Патријарха Иринеја Институту за православно богословље

Протођакон Зоран Андрић

За време пастирске и канонске визите Патријарха српског Г. Иринеја Епархији средњоевропској, у Минхену је 4. децембра 2013, на Празник Ваведења Пресвете Богородице, уприличена посета Институту за православно богословље на Универзитету Лудвига Максимилијана (ЛМУ) у Минхену.

Научни персонал Института – на челу са проф. др Атанасијем Влецисом, председником заједничке комисије Православног института – и студенти организовали су дочек са вице-ректором овог минхенског универзитета и са деканима два теолошка факултета – римокатоличког и евангеличког. Српског Патријарха, свечаним говорима, поздравили су и исказали своје поштовање и радост због посете, вице-ректор ЛМУ проф. др Вирзинг, декан Римокатоличког богословског факултета проф. др Франц-Ксавер Бишоф, као и декан Евангеличког богословског факултета и председавајући Центра за екуменска истраживања у Минхену проф. др Гунтер Венц.

Сва тројица су у говорима истакли и значај постојања Православног института који омогућава тространу дијалошку динамику, а потом и упознавање Запада са православним предањем и православља са богословским предањем Запада. „То је неопходан услов изазовима 21.

столећа и нашег исповедања вере“, истакли су они.

Председник заједничке комисије Института за православно богословље проф. др Атанасијос Влецис такође је истакао јединствени положај Института у контексту са два теолошка факултета на ЛМУ, као и додатну димензију овог Института у црквеном и литургијском животу православне дијаспоре. Проф. Влецис је рекао да је „креативно садељство“ са осталим теолозима „једнозначно обогаћење“ за православне теологе. Он је у овом контексту са радошћу и похвалом подсетио и на дело-вање Епископа ремезијанског Г. Андреја Ђилерцића, који је донедавно у својству научног асистента на Институту плодно деловао дајући драгоцене богословске импулсе. У име студената Института, Патријарха српског Иринеја су поздравили и г. Јован Стојановић и г. Ненад Савковић, говорећи о академским и социјалним питањима која овакав специјалан профил студија пред наступајући кадар поставља.

Патријарх Иринеј је у свом одговору на мноштво почасних поздрава изразио радост што се на позив ауторитета минхенског универзитета и Института ту и нашао. У свом духовном отпоздраву истакао је специфичност академске мисије овог Института у дијалогу са римо-

католичким и евангеличким теолозима, који пак, кроз студије светоотаџког богословља, могу спознати прошлост неразједињене Цркве, односно сагледати духовне стубове на којима почива сва потоња теологија. Посебно обрадован вешћу да студенти српског порекла чине већину редовних студената, он је благословио све присутне својим светим благословом, пожелевши им богонадахнути академски труд и припрему за духовно деловање у винограду Господњем.

Међу почасним гостима су се на овом пријему нашли и великолестојници помесних Православних Цркви у минхенској дијаспори – Архиепископ берлински и немачки др Марко (Руска Заграницна Црква), Епископ Софијан из Брашова – као представник Румунске Патријаршије, Викар васељенског трона у Баварскојprotoјереј Апостолос Маламусис – у име Митрополије Васељенске Патријаршије у Немачкој, као и више свештеника сестринских Православних Цркава и почасних и редовних професора на челу са проф. др Теодором Николајом, утемељиватом овог Института. Свечана закуска са пригодним послужењем и неформални разговори били су хармоничан завршетак овог свечаног сусрета који ће ући у анале Универзитета Лудвига Максимилијана и Института за православно богословље у Минхену.

Универзитет

Универзитет Лудвига Максимилијана у Минхену је један од најугледнијих универзитета Немачке. То је први немачки универзитет са ловорикама најуспешнијег програма. Основан је папским декретом давне 1472. г. Основач је био баварско-ландсхутски војвода Лудвиг IX. Универзитет је најпре био смештен у Инголштату, доцније премештен у Ландсхут, да би од 1826. г. био трајно пресељен у Минхен, краљевску резиденцију и метрополу Баварске.

Институт

Институт за православно богословље на Универзитету Лудвига Максимилијана у Минхену је основан 1. новембра 1984, позивом проф. др Теодора Николауа на катедру за православну теологију као адоптивну катедру при Римокатоличком богословском факултету. Већ 20. фебруара

1985, Министарство за културу Баварске је, на предлог Универзитета, утемељило и одговарајући „Институт за православно богословље“. Тиме су студије православне теологије добиле своје прво универзитетско станиште такве врсте, не само у Савезној Републици Немачкој, него и у целокупној Западној Европи уопште. Одлуком Академског сената Универзитета у Минхену, на одговарајући предлог оба теолошка факултета, овај Институт је проширен у јулу 1994, поставши „Образовно одељење православне теологије“. Почек од зимског семестра 1995/96. омогућене су студије православне теологије као основног предмета на једном државном универзитету, што је јединствени случај у академском формирању универзитетских теолога на Западу.

Академски и педагошки задатак овог новог теолошког факаха је првенствено образовање духовника, вероучитеља и катихета. Богословско образовање значи

да се православни студенти (као подмладак Православне Цркве, треће по броју верника у Немачкој) на лицу места упознају не само са православном историјом теологије и духовности, него и са теологијом, историјом, културом и обичајима Немачке. Ово има непосредан утицај на више од једног милиона интегрисаних, али не и асимилованих православних верника различитих аутокефалних Цркава, како у погледу на верску и културну интеграцију, тако и на јачање екуменске свести и културе у заједничком суделовању у дијаспори у Немачкој и Европи.

Овом пастирском посетом Његове Светости Патријарха Иринеја и почашћу указаном Институту, уливена је нова нада и искресана нова искра за трудолубива настојања професора и студената Института на академско-педагошком каљењу и љубави ка спознаји заједничких темеља вере и достојанству и одговорности њеног исповедања. ■

– Теологија и култура у дијалогу (2) –

Проблем смрти

Протојереј Александар Михаиловић

Решење проблема смрти, и то не као загробног живота бесмртне душе, већ као живота човека и космоса у заједници са Христом овде, на земљи, поставља хришћанство и Цркву испред свих модерних и постмодерних токова у XXI веку, који се показују застарелим, окошталим и маргиналним – јер заобилазе смрт.

Треба поћи од чињенице да постоји један проблем чије решење представља интернационалну и универзалну вредност. То је проблем смрти. Сви умиру. Ово је најактуелнији и најмодернији проблем. Када се „презентују“ хришћанство и Црква, треба само поменути проблем смрти и све уске, националне и конзервативне преграде стропоштаће се и пашће.

Црква очекује вакрење тела, други долазак Христов, победу над смрћу и вечни живот. То је темељ њене проповеди. Бити жив, вечно жив и, сходно томе, без болести, патње, туге и невоље, представља најмодернију људску жељу заједничку свим вековима и народима. Живот је међународна вредност, својина свих људи, „фактор“ уједињења и слоге. За теологију, живот је фундаментална категорија, јер говори о Христу Који је извор живота. Заједница са Христом коју остварујемо у Цркви, крштењем и учествовањем у Евхаристији, побеђује нашу смрт и чини нас бесмртним. Сви процеси смрти у нашем психофизичком склопу престају, али као последица иницијативе једне Личности Која се сјединила са нама и не жели више да постоји без нас.

Као закључак, истакнимо да решење проблема смрти, и то не као загробног живота бесмртне душе, већ као живота човека и космоса у заједници са Христом овде, на земљи, поставља хришћанство и Цркву испред свих модерних и постмодерних токова у XXI веку, који се показују застарелим, окошталим и маргиналним, јер заобилазе смрт. Црква погађа у жижу и „срце“ најактуелнијег светског проблема и нуди његово решење. У односу на њу, све остало што претендује да преузме улогу спаситеља човечанства, представља регресивну и конзервативну снагу.

На овој основи се данас може водити дијалог са модерном медицином или генетиком које пред проблемом смрти стоје и додирују своје границе.

Личност

Појам личности је данас све присутнији. Заборавља се да је њега човечанству даривала Црква. Теологија је прецизно дефинисала овај појам још у IV веку, што је касније усвојила западна философија, знатно изменила и у наслеђе пренела данашњој цивилизацији. Сада, када помињу и величају личност, модерни философи и психологи углав-

ном користе појам – индивидуа, што је супротност личности.

Појам личности произлази из учења Цркве о Богу – Светој Тројици. Бог је Личност и заједница три Личности. Када говори о једном Богу, теологија мисли на Бога Оца, чије је име – име односа, заједнице са Сином, као и са Светим Духом. Личности Свете Тројице су у слободном односу љубави. Њихово постојање је у заједници и немогуће је Оцу постојати без слободне везе са другом Двојицом. Различитост и посебност три Личности не укида њихово јединство. Постојање Божије је слободно до-гађање у заједници.

Оваква теологија представља прототип антропологији. Ако је ишта данас (а и раније) угрожено, то је човекова личност. Она се обезличије, осамљује, индивидуализује и постварује, другим речима, нагиње смрти и умире. Цивилизација обликује и васпитава човека као индивидуу, појединца и самца, удружује га у колектив, користи његове способности ради остварења конкретних циљева и, на крају, одбацује. Свет функционише као скуп самаца и независних појединача. Култура, као особеност људских односа формира се на овим темељима који у себи садрже принуду понављања,

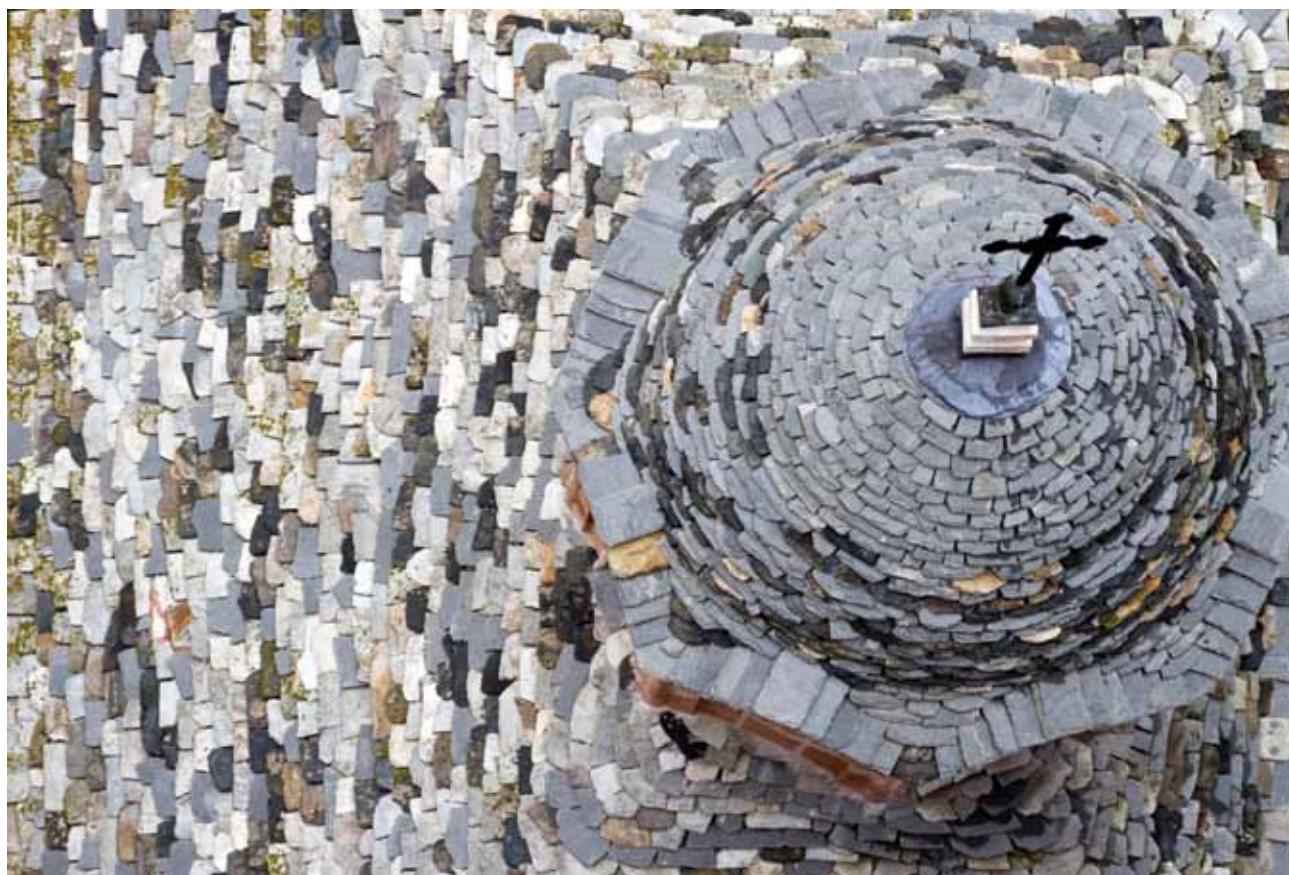

Фото: Марини Митов (Бугарска) (друга награда на конкурсу за 8. Међународну изложбу „Православље на интернету“ коју организује Друштво „Беофото“ из Беочина)

што сурвава у смрт. Антропологија без Бога, као парадигме, формира друштво и културу смрти, јер човеково самство није у стању да се избори са ништавилом које нагриза све равни постојања.

Индивидуализам, као културна опција, исклизава у ћорсокак смрти, гуши се у самозатвореном свету без ваздуха и сушичаво веће у изолацији. Култура, тако, не само у виду науке, технологије, философије или уметности, него као свеукупност живота, целовитост постојања и истинитост односа човек–човек, човек–космос, уколико искључи своју везу са Богом Светом Тројицом, постаје носилац регресије, стагнације и смрти. Избор Бога (правог!) није сметња човеку и његовим односима, јер Бог афирмише, ослобађа и изграђује, тј. оставља људским личностима широки простор за еманципацију и стваралаштво. Аутентична теологија не зна за Бога који спушта и тирадише, што и није Бог, већ идол којег је човек направио по својој слици и прилици.

Закључаност унутар граница света и затварање за прдор есхатолошких добара и вредности разара нашу културу. Да ли то значи да она мора бити клерикализована како би опстала? Наравно да не! Модел из средњег (западног) века потпуно је нехришћански, као што се уосталом и показало. Излечење је, међутим, у формирању међузависних, конструктивних и стваралачких односа. Потребно је ново, преображавајуће присуство црквених људи који познају токове XXI века, спремних за стварање нечег новог, на темељима универзалних „принципа“. Немогуће је у том случају заобићи и прескочити Христа и вредности Цркве које су, неоспорно, интернационалне, те могу бити рецептоване од сваке будуће културе и народа, уколико се оне отворе за примање тих садржаја. Наравно, треба имати на уму да „улога“ Цркве никако није декоративна, него конструктивна и конститутивна – изграђивачка.

Принцип личности треба, зато, да буде примаран у култу-

ри. Слобода, непоновљивост и уникатност свој узор имају у Христу, због чега је Он незаobilазан. Но, зауставимо се на приликама у Србији. Све наведено применљиво је на културу у којој живимо. Зашто копирати моделе које је родила Црква у средњовековној Србији? Шта учинити пред изазовима нашег века – да ли „дићи руке“ и вратити се уназад или стваралачки кретати се унапред? Потребно је ново лично присуство, нова реч, ново дејство (никако присилно и против слободе), али, ипак, преобразјајно.

Како је могуће стваралаштво без Бога Који надахњује? Избор правог Бога у овом случају је пресудан јер радикално мења перспективу и опцију нашег живота. Ако Бог није самац, а човек је икона Божија, закључак је да и ми треба да постанемо као Он. У противном, угрожено је постојање као такво, што импликује избор – живот или ништавило.

— наставиће се —

– 1150 година после мисије Св. Кирила и Методија –

Црквенословенски језик у савременој комуникацији и мисији Цркве

(први део)

гр Ксенија Кончаревић

У богослужбеној пракси СПЦ све ширу заступљеност добија савремени стандардни српски језик; у одсуству разрађених критеријума и препорука званичних црквених органа о саодносу два богослужбена језика, постоји могућност стихијског маргинализовања и постепеног губљења традиционалног (црквенословенског) литургијског израза.

Језичка политика и језичко планирање представљају значајне аспекте примене социолингвистичких испитивања. Под језичком политиком подразумевамо систем мера свесног и сврсисходног регулативног деловања на функционалну страну језика и у извесним границама на његову структуру, која се остварује као део опште политике колективних субјеката (држава, Црква, друштвене групе, идеолошке организације итд.), а може имати ретроспективни (оријентација на очување већ постојеће језичке ситуације) или перспективни карактер (оријентација на измену језичке ситуације, тј. уношење функционалних и структурних новина). Термином „језичко планирање“ означићемо свако свесно и сврсисходно деловање на језик, независно од тога да ли је званичног или незваничног, индивиду-

алног или колективног карактера, сваку нормативну делатност која врши утицај на развој и функционисање језика.

циокултурне заједнице фундаментално утичу на успех или неуспех те политике и планирања. Зато је идентификовање ставова веома важан део формалне или скривене агенде језичког планирања, нарочито уколико је у питању језик који се, из било којих разлога, бори за опстанак.

Под ставовима према језику подразумеваћемо одговарајуће вредносне реакције на језике и језичке варијетете, које могу бити афективне,

когнитивне или бихевиоралне. Формирање тих ставова у свакој епоси представља резултат утицаја мноштва социјалних, културних и политичких чинилаца и подложно је изменама. При томе, ваља имати у виду извесне законитости када је реч о изменама ставова: (а) обично се теже прихвата промена која се намеће него она за коју постоји слобода избора; (б) промене се, по правилу, јављају полако

У креирању језичке политике и језичког планирања значајну улогу игра истраживање ставова. Познавање ставова према језику представља чак неопходну помоћ у остваривању језичке политике и обезбеђивању њеног успеха. Општеприхваћено је мишљење да, каква год да је језичка политика и језичко планирање, позитивни или негативни ставови у масовној свести припадника одређене етносо-

и постепено; (в) промена се лакше прихвата када помаже некој друштвеној интеграцији, тј. када, прихватањем неког става према језику, људи лакше бивају примљени у заједницу којој теже; (г) када друштвена, политичка, економска и културна околина подржава неки језик, и став према њему ће се вероватније и брже променити у позитивном смислу; (д) учењем неког језика може се променити став према њему, поготово ако се у установи у којој се учи негује позитиван став према том језику; (ђ) чешће коришћење неког језика може променити став према њему у позитивном смислу; (е) повезивање неког језика са позитивним и пријатним контекстима у којима је овај коришћен такође мења став према том језику; (ж) улога мас-медија је такође велика када је у питању промена става; (з) извор промене може бити и узор, односно имитација неког узора (прихватање става онога ко је узор); (и) ставови се мењају када се тежи конзистентности и логичности у систему ставова, када унутар става постоје неке компоненте које се не слажу; (ј) индивидуалне особине личности такође утичу на промене ставова (отвореност или резервисан однос према променама), (к) ставови се мењају и под утицајем убеђивања, одн. покушаја да се активно делује на заузимање става.

Позитивни ставови према неком језику или језичком варијетету могу одиграти пресудну улогу у његовом очувању, посебно уколико неки језик одумире или се дуже времена налази у конкурентској употреби са другим језиком или језичким варијететом, премда не морају бити гаранција његовог опстанка. Такође је за очување језика веома битна његова симболичка функција, односно повезивање језика са националним, културним и/или верским идентитетом.

Анализа ставова према црквенословенском језику међу верницима Српске Православне Цркве јесте могућно и, по нашем мишљењу, најрелевантније полазиште за заснивање језичке политике и језичког планирања у овој области.

Анализа ставова према црквенословенском језику међу верницима Српске Православне Цркве јесте могућно и, по нашем мишљењу, најрелевантније полазиште за заснивање језичке политике и језичког планирања у овој области. Актуелност проблема произлази из чињенице да у богослужбеној пракси СПЦ све ширу заступљеност добија савремени стандардни српски језик и да, у одсуству разрађених критеријума и препорука званичних црквених органа о саодносу два богослужбена језика, постоји могућност стихијског маргинализовања и постепеног губљења традиционалног (црквенословенског) литургијског израза, што, по нашем мишљењу, води осиромашењу српске културе и сужавању културног и духовног идентитета нашеј нареда. Проблем се додатно потенцира тиме што свако стављање паралелне, одн. конкурентне употребе два језика – било да је у питању билингвизам (као у нашем случају) или диглосија – у већини случајева, како је констатовано у социолингвистичкој литератури, представља прелазну фазу ка употреби само једног од њих, при чему језик који је у колективној свести маркиран као „тежи“ редовно бива замењиван „лакшим“. „Узрок и почетак свих језичких промена“, – пише Јан Бодуен де Куртене, – „јесте тежња ка лагодности, тежња да се лакше остварују све три врсте језичке делатности: у области изговора (фонације), у области слушања и рецепције (аудиције) и, најзад, у области

језичког мишљења (церебрације).“ У ситуацији црквенословенско-српског билингвизма у богослужбеној сferи свакако да је предност, на основу изнетих критеријума, на страни српског језичког стандарда. Ипак, имајући у виду чињеницу да ће опстанак језика који је у ситуацији диглосије или билингвизма маркиран као тежи умногоме зависити од позитивних или негативних ставова према њему, настојали смо да утврдимо каква је рецепција традиционалног богослужбеног израза у данашњем поколењу верника СПЦ, односно да на основу идентификације система ставова према њему прогнозирамо да ли се у догледној будућности и даље може рачунати са његовим опстанком у богослужбеној употреби, или је у перспективи реалнија језичка политика која би била усмерена на његову потпуну замену српским стандардним језиком. Идентификација ставова као усмеривач језичке политике, по нашем мишљењу, у области богослужбеног језика има пуно оправдање, с обзиром на чињеницу да у осмишљавању ове проблематике најбитнију улогу има пастирска димензија деловања Цркве: стога смо настојали да прикажемо и критички валоризујемо управо мишљење чланова Цркве, тј. пастве, њихову процену постојећег стања, али и жеље и очекивања везане за функционисање богослужбеног језика у догледној будућности.

– наставиће се –

Положај детета у Цркви (4)

Христова љубав у односима са децом

Ивица Живковић

Када је реч о хришћанима, једина асоцијација на хришћанско опхођење са децом упућује на потребу да се конструише извесно хришћанско васпитање.

Нису сви односи са децом педагошки, нити се једнички живот верних са децом може сводити на хришћанско васпитање и социјализацију. То је област хришћанске етике у једном ширем подручју него што су то одговори које може да понуди хришћанска педагогија. Међутим, у наше време готово сваки помен детета и свака помисао на децу доводи се у везу са педагогијом и васпитањем. Као да је сваки могући однос са дететом само педагошки и као да је васпитање све што одрасли могу да чине живећи заједно са децом. Када је реч о хришћанима, једина асоцијација на хришћанско опхођење са децом упућује на потребу да се конструише извесно хришћанско васпитање.

Шта је хришћанско васпитање

Нема ничег проблематичног у истицању важности хришћанског васпитања. Међутим, велико је питање шта верни данас под тим појмом подразумевају. На које се изворе ослањају хришћани када размишљају о васпитању? Да ли они рачунају на наслеђе некакве опште педагогије, свеколике ризнице људске мудрости и искуства која је скупљана кроз векове у општењу одраслих са децом,

или се држе Божјих заповести и предања Цркве?

Ово је дилема које су верни нашег доба тако мало свесни. Хришћанско и нехришћанско васпитање не могу бити исто, чак ни слично. Отац Јустин Поповић, највећи српски теолог XX века, тражио је да се строго подвуче разлика између онога што називамо хришћанском богочовечанском културом и хуманистичке просвете западне цивилизације. Штавише, потребно је да се та разлика постави тако дубоко да задире у саме породичне односе, у само обраћање одраслих деци, у начин разумевања, намере, убеђења, очекивања од деце, дакле у све оно што се тиче односа одраслих са децом.

Ако се говори о хришћанском васпитању, неопходно је имати у виду божански дар Христове љубави. А она значи пажњу према детету. Да би одговорили потребама те пажње, одрасли се морају трудити на сузбијању својих страсти, негативности, везаности, греха, свега онога што их одвраћа и чини неспособним за комуницирање хришћанске љубави. Они треба да уобличе свој однос према детету као давање, као подршку и прихватање детета. То је оно што се може називати хришћанским односима. Да би се говорило о хришћанском васпитању мора се веома озбиљно узе-

ти у обзир Христова љубав у односима са децом, имајући у виду духовне захтеве стварног света у којем деца одрастају. Међутим, хришћанске поуке о васпитавању деце данас су ретке, спорадичне, неповезане и оне се одмеравају према критеријумима општег педагошког знања, најчешће према ономе што људи знају из здравог разума или из властитог искуства, а не према богословски утемељеном и јасном виђењу человека и детета у Цркви.

Хришћанске вредности и критеријуми у односима са децом

Отац Јустин Поповић писао је о специфичним хришћанским вредностима и критеријумима који се разликују од хуманистичких. Примењено на тему васпитања, то би значило да православни верни не треба да се ослањају на незнабожачку, хуманистичку просвету западне културе, зато што она у основама одудара од православног хришћанског духовног предања. Овај велики духовник потенцирао је пре свега разлику између хуманистичког человека и његовог напретка (прогреса) на једној страни, и Христовог человека са својим богочовечанским напредовањем, развојем, на другој страни. Он је истицао да се богочовечанска „идеологија“

„Радост Православља“; фото: Драган Бабовић (прва награда на конкурсу за 8. Међународну изложбу „Православље на интернету“ коју организује Друштво „БеоПото“ из Беочина)

хришћанства може спроводити искључиво богочовечанском методиком хришћанства, не допуштајући у постизању хришћанских циљева никаква друга средства осим богочовечанских. Богочовештво је категорија која обележава све манифестације стварног православља, укључујући и православно васпитање. Ава Јустин доцарава значење те категорије следећим речима: „Бог у свему да буде на првом месту, а човек на другом. Бог да води а човек да буде вођен. Бог да дејствује а човек да садејствује.“

Полазећи од ових начела, хришћанска љубав према деци може да проистекне само из одговарајућег односа према Богу. Ако људи претендују да њихова комуникација са децом задобије значај и важење хришћанске љубави, они морају довести ту комуникацију у однос садејства са божанском љубављу. Шта у том случају бива са аутономним људским осећањима према деци? Другим речима, шта се догађа када људи воле своју децу без Бога? Овде треба бити опрезан: било би сувише

грубо негирати љубав родитеља и других одраслих према својој деци. Међутим, у том случају вальа увести другачије значење – људска љубав, љубав ограничена на људске могућности, „љубав малим словима“. Потребно је пронаћи други назив за психолошку или биолошку наклоност родитеља према деци, на какав год начин и у којим било размерама се она изражавала.

Размишљање о тамној страни

Многи људи не прихватају своју децу онаквом каква она јесу јер не могу да изађу на крај са својим грехом. Да би се говорило о хришћанском васпитању и односима љубави у Христу мора се озбиљно узети у обзир људски грех. То значи држати се богочовечанских метода непрепуштања и неруковођења својим страстима. Православни хришћани треба да пазе да се једни другима, нарочито деци, личностима у развоју, никада не обраћају из свог греха. Посебно при том не треба да се пози-

вају на Бога и Божји закон. Када млади, користећи свој жаргон, протестују против „триповања“, „напињања“, „пуштања филмова“, „убацивања“, „вожње“ или „смарана“ од стране одраслих, они не указују ни на шта друго него на људски грех.

Одрасли треба да прихватају да је човек, између осталог, биће које не разуме све. Људско знање често је искривљено различитим врстама пристрасности и ограничења. Православни хришћани би требало да буду људи који боље од других знају шта је то људски грех, којима то није нешто неважно, који размишљају о тамној страни своје личности, која тако често долази до изражавања у њиховом опхођењу према деци. Као такви, они не би требало да допуштају себи ма какво обраћање са позиција силе, познавања, искуствивог и ауторитативног тумачења тајне детета и одрастања, те би морали да се клоне свега што их на ту позицију наводи.

У следећем броју:
Грех и васпитање

Из православне ризнице тумачења Светог Писма

Прича о блудном сину (Лк. 15, 11–32)

(део трећи)

гр Предраг Драшкошић

Одлазак млађег сина

Алегоријско тумачење приче о блудном сину види у одласку млађег сина метафору за удаљавање незнабожаца од Бога. По јудејском праву тек после смрти оца као главе породице деца стичу право на поделу имовине. Поступак млађег сина показује не само не поштовање ове праксе, већ су штинско негирање очеве личности: син тражи свој део од оца, проглашавајући га на тај начин мртвим за њега. С друге стране, отац не користи своје законско право да одбије такав захтев, него излази сину у потпуности у сусрет. У Делима апостолским 14, 16 Апостол Павле проповеда незнабошцима у Листри да је Бог „у прошлим нараштајима пустио све народе да иду својим путевима; мада ипак не остави себе непосведочена, чинећи добро, дајући нам с неба дажд и родне године, пунећи срца наша јелом и весељем“. Овде се јасно износи виђење да је Бог вољно допустио да сви народи иду својим путевима, који су углавном одводили од њега, али је по своме благовољењу давао све што је неопходно да се одрже у животу. Тако, као што се млађи син одлучује да напусти оца, добијајући тиме свој део имовине који му омогућава да живи, тако су и незнабошци напустили Бо-

га, који их пак није оставио без основних животних потреба.

Невоље млађег сина

Млађи син напушта оца, одлази у далеку земљу и живи развратно (Лк. 15, 13). Такав начин живота довео га је на ивицу егзистенције и, коначно, у веома понижавајући положај, да буде чувар свиња (15, 15). Пошто је расуо имовину син живи у крајњој беди. Гладан је, а никога нема да му понуди чак ни рошчиће које свиње једу (15, 16). Млађи син је у потпуности изгубио свој идентитет: он чува свиње. Бављење узгојем свиња и употреба свињског mesa били су један од кључних момената разликовања Јевреја и незнабожаца. Нашавши се дакле у крајњој оскудици, син доноси одлуку да се врати оцу. У сличној ситуацији налазе се и незнабошци. У Делима апостолским на неколико места се говори о безизлазном духовном стању незнабожаца. Као примери могу се навести позив Апостолу Павлу: „Пређи у Македонију и помози нам“ (Дап. 16, 9) или жртвеник у Атини посвећен непознатом Богу (17, 23). Код незнабожаца је дакле остало, као и код млађег сина сећање на оца, сећање на Бога и сопствено порекло и тежња за повратком у наручје Очево. Управо то сећање омогућава да се донесе одлука о повратку.

Покажање млађег сина

Конечно, син доноси одлуку: „Уставши отићи ћу оцу својему, па ћу му рећи: Оче сагреших небу и теби, и више нисам достојан назвати се сином твојим; прими ме као једног од најамника својих“ (Лк. 15, 18–19). У Делима апостолским покажање се сматра условом за улазак у Цркву. У том смислу у свом говору на Ареопагу Апостол Павле сведочи: „Али не гледајући Бог на времена незнана, сада заповеди свима људима свуда да се покажу“ (Дап. 17, 30). Слично се каже и у Дап. 26, 20: „Него најпре онима у Дамаску и Јерусалиму, затим по свој земљи јудејској и незнабошцима проповедах да се покажу и да се обрате Богу чинећи дела достојна покажања.“ У овим речима препознатљив је млађи син: он се каже и чини дела покажања, тако што не захтева повратак свог синовског статуса, већ моли да буде најамник код оца кога је напустио.

Пријем млађег сина

Покажани син враћа се оцу и моли га да буде примљен као најамник. Отац га препознаје издалека и „потрчавши загрли га и пољуби“ (Лк. 15, 20). Без разговора о свему што се догодило, отац одмах покажује своје расположење према повратнику: он захтева од слугу да изнесу најлепшу одећу, да му ставе прстен на руку и обућу на

ноге (15, 22), као и да припреме празничну гозбу (15, 33). Промена у животу млађег сина је коренита: од крајње беде и очаја он прелази у стање благостања и осећаја припадности, као што у причи констатује отац: „Јер овај син мој беше мртав, и оживе; и изгубљен беше, и нађе се“ (15, 24). Потом следи весеље целе заједнице. На овом месту прича се јасно надовезује на приче о изгубљеној овци и изгубљеној драхми. У сваком случају догађај повратка сина је повод за радост очеву и целе заједнице. Попут се пут блудног сина алегориски тумачи као пут незнабожаца, описани догађаји могу се односити на крштење као акт пријема у Цркву. Неколико метафора указује на то. Прво, облачење најлепше одеће указује на облачење у Христа у крштењу: „Јер који се год у Христа крстисте, у Христа се обукосте“ (Гал. 3, 27). Међутим, и сам Еванђелист Лука наводи „облачење“ као моменат примања Светога Духа које је пак нераскидиво повезано са крштењем (уп. Дап. 1, 5). Тако на пример у Лк. 24, 49 се наводи: „... а ви седите у граду Јерусалиму, док се не обучеши у силу с висине.“ Такође, ношење обуће и прстена је у античком свету чинило разлику између господара и роба. Отац, дајући сину обућу и прстен, власпоставља његово првобитно синовско достојанство. Тако, опроштај грехова, облачење у нову одећу, стављање прстена и обување обуће симболишу Свету тајну крштења које се незнабошци удостојавају после многих лутања.

Празнична гозба

Повратак сина отац прославља великим празничном гозбом. За породицу и пријатеље припрема се тело угојено (Лк. 15, 23). Овај празнични, радосни обед (уп. Дап. 2, 46) може се тумачити као метафора за Евхаристију. Наиме, после покајања и крштења незнабошци се примају у евхаристијску заједницу која представља пуни израз заједнице људи са Богом и једних с другима.

Повратак блудног сина, темпера, непознати руски уметник са почетка 19. века; foto: <http://alchevskpravoslavny.ru/>

гима. Попут се прича о путевима и странпутицама блудног сина завршава управо овде (у даљој приповести актери су само отац и старији син) може се рећи да је историја спасења достигла свој врхунац: блудни син се вратио у заједницу са оцем и та заједница запечаћена је празничном гозбом, односно незнабошци су се вратили Богу, постајући чланови Цркве и та нова црквена заједница запечаћена је њиховим учешћем у Евхаристији.

Старији син

За старијег сина све што се догађа је тешко разумљиво. Он не схвата да отац приређује славље за млађег сина не зато да би га „наградио“ за његово досадашње попонашање (Лк. 15, 30), већ да би показао своју радост због повратка изгубљеног детета. Старији син се осећа обесправљеним: он је увек био веран и послушан оцу, а никада од њега није доживео да му приреди такву гозбу (15, 29). Он не жељи да уђе на славље, те је отац принуђен да изађе к њему. Оваква сцена је у античком, строго хијерархијски уређеном свету, необична, попут би се отац на тај начин јавно понизио, напуштајући своје средишње место за трпезом и излазећи да моли сина да уђе. Отац објашњава старијем сину да је он свагда с њим и да им је све заједничко (15, 31). Он ни-

шта не губи, а добија назад свога брата. С друге стране, старији син кроз своје попонашање открива да је и његов однос са оцем на изведен начин поремећен. Уместо да се тај однос гради на љубави и поверењу, он се показује као најамник који га своди на „коректност“. Попонашање сина било би метафора за попонашање појединих јудео-хришћана ране Цркве у погледу пријема незнабожаца у Цркву. То је био горући проблем у раној Цркви и био је повод за сазивање Апостолског сабора који је понудио његово решење (Дап. 15).

Закључак

Прича о блудном сину има „отворен“ крај. Наиме, не зна се да ли је старији син ушао на гозбу или није. То је дилема која остаје. То је уједно отворен позив Јеврејима, али и свим оним хришћанима који успостављају један „најамнички“ однос са Богом, а који се пак негативно рефлектује на њихов однос са ближњима. Док блудни син представља метафору за све оне који су „напољу“ и позив да се покажу и врате Оцу који ће их безусловно примити, старији син је метафора за све оне који су „унутра“, а који нису спремни да прихвате непредвидљивост и безграницност Божије љубави која често превазилази људска мерила и расуђивања.

Ходочашће библијским светилиштима

Мамрија и Морија – светилишта обећања, искушавања и савеза

– други део –

Јован Блајовић

– Морија : место искушавања –

Морија је име читавог брдско-планинског подручја на јужном ободу данашњег јерусалимског платоа (са највишом тачком која досеже 730 m). Етимолошки посматрамо, *Морија* значи *визија Јахвеа*. Назив је, dakле, несумњиво јеврејског порекла. У питању је вероватно древна култна локација која је преименована у периоду праоца Авраама или под утицајем библијске нарације о њему. У времену судија Израиљевих сусрећемо се са местом које има сличан назив и односи се на узвишење које је могло послужити као природна осматрачница војним снагама (Суд. 7, 1). Иако се не може са сигурношћу тврдити да је Морија из приповести о Аврааму идентична поменутој области у Јерусалиму, највећи број библијских писаца је то чинио. У том смислу се говори да

је олтар цара Давида (2 Сам. 24, 18–25) који је био претеча знаменитог Соломоновог храма, такође саграђен на Морији (2 дн. 3, 1). Самарјанска племена, насупрот томе, Морију поистовећују са својом светом гором – Геразимом.

Нарација Постања (Пост. 21, 31 – 22, 4) не даје намовољно података да бисмо поуздано могли да географски одредимо ову локацију. У приповести се наводи да је Морија удаљена три дана хода од подручја на којем је Авраам тада логоровао, што је податак који нас не може са сигурношћу водити прецизном географском одређењу. Иако не можемо да са сигурношћу тврдимо, можемо да доста поуздано претпоставимо да је Авраам тада живео у области Вирсавеје. Не знамо, ипак, у ком правцу се по Божијем налогу праоатац упутио. Не знамо ни да ли је формулатија *три дана хода* тачна временско-географска од-

заиста локација на којој се касније подиже Давидов жртвеник и коначно Соломонов храм, могуће је претпоставити да се библијска нарација о праоцу Аврааму и његовом жртвовању Исаака на Морији формирала у времену уједињене израиљске монархије. То значи да је приповест, утемељена на древним усменим предањима, преношена у светилишту као потврда његовог значаја и као објашњење разлога због којег светилиште треба да буде ходочаснички центар.

Библијска приповест повезана са овом древном локацијом је ванредно драматична. У њој се рефлексује древна пракса жртвовања деце. Овај обичај је био познат библијским писцима који су га осуђивали (нпр. Лев. 20, 1–5).

Библијском опису претходи потцелина смештена у обимнију нарацију о праоцу Аврааму. Та потцелина почиње управо ранијом најавом Исааковог рођења (Пост. 17, 16; 18, 10; 21, 1–5) и божанским испуњењем тог обећања. На овај опис се надовезује приповест о савезу Авраама и локалног хананског господара Авимелеха. Ова приповест има

У халдејским земљама, из којих је Авраам потицao, божанство којем су се приносила деца приказивано је као рогати ован или јарац наслоњен на жбун. Чини се да је библијски писац свесно преокренуо митолошки приказ противећи се култу који је подразумевао људске жртве приказујући овна који је принет уместо Исаака (Пост. 22, 13).

редница. Уколико је тачна, онда је у питању удаљеност од приближно 75 km. Могуће је, међутим, и да писац употребљава формулатију која је *технички термин* којим се представља *идеална ходочасничка удаљеност* од неког одредишта. Уколико је Морија

потцелина почиње управо ранијом најавом Исааковог рођења (Пост. 17, 16; 18, 10; 21, 1–5) и божанским испуњењем тог обећања. На овај опис се надовезује приповест о савезу Авраама и локалног хананског господара Авимелеха. Ова приповест има

1. Морија

2. Зооморфни месопотамски жртвеник, из око 2500. г. пре Христа. На оваквим жртвеницима су зооморфним божанствима приношена деца. Библијски писац приповешћу о жртвовању на Морији потпуно мења перспективу.

за циљ да покаже да је Авраам у очима локалног становништва препознат као неко на коме почијаву божански благослови (Пост. 21, 22). Потом је свештени писац нагло променио тон најавивши ту промену наглашеном реторичком фразом *после што* (Пост. 22, 1) и употребом термина *кушање, провера*.

Авраам се, заиста, налазио пред снажним искушењем. Бог му се обраћа и захтева да жртвује љубљеној Исааку на Морији. Напетост ситуације библијски писац наглашава вешто обликованим реторичком градацијом којом преноси захтев који Бог упућује Аврааму. Сваком следећом речју појачава тензију читаоца. Авраам је засигурно био збуњен и уплашен. Чинило се као да Морија потире Мамрију, као да божански захтев потире божанско обећање и његово испуњење.

Рекли смо да је жртвовање деце божанствима била уобичајена пракса народа древног Оријента. Многа божанства древног света су захтева овај тип жртве. Да ли је Авраамов Бог другачији, јер уместо да захтева жртвовање деце, омогућава њихово рођење? Или се та различитост огледа у сировости којом је најпре дао обећање и омогућио рођење дуго очекиваног наслед-

ника Авраамовог, па је онда одлучио да га одузме осталом праоцу? Иако је Божији позив, обликован као *коначна (највећа) провера* Авраамове вере пркосио логици, Авраам је одлучно послушао божански захтев и кренуо на најтеже путовање свога живота. Драматичност се појачава навођењем дијалога који Авраам и Исаак воде док приступају месту где жртвовање треба да буде извршено, као коначној тачки у невероватном сукобу *послушности и љубави* (Пост. 22, 7.8). Библијски писац као да сугерише како Авраам пажљиво бира место на коме ће подићи жртвеник, вероватно у ишчекивању божанске славе (огња), као знамења да је жртва прихваћена. Приказ који следи је један од најдетаљнијих приказа поступка жртвоприношења који постоји у Старом Завету. Најдраматичнији тренутак је онај када Авраамову руку, подигнуту да усмрти Исаака, зауставља *анђео Господњи*. Он са општава Аврааму да је успешно прошао кроз највеће искушење свог живота. У овом искушењу се показала Авраамова ненадмашна вера (Пост. 22, 11.12) и потпуна верност Бога који се *свом заклео потврђујући, коначно и неопозиво, савезна обећа-*

ња раније дата праоцу Аврааму (Пост. 22, 16) и Исааку. Сам Исаак је, према јудејском предању, вољно пристао на ову жртву.

Нови Завет у овом догађају препознаје месијанску праслику (Јевр. 11, 17–19). Ту идеју преузимају патристички тумачи и многи савремени коментатори. Историјска нарација о праоцу Аврааму вероватно је снажан религијски материјал којим се сузбијао култ жртвоприношења деце у Израиљу, пре свега у Јерусалиму и његовом храму, који је повезиван са Моријом. Може се рећи да је жртва Исаакова била, истовремено, и реакција на изопаченост древног култа и типолошко месијанско пророчанство. Она је, ипак и пре свега, пример величанствене и безрезервне вере (Рим. 8, 32; 6, 5). То је вера која успева да кроз привидно потирање Мамрије Моријом, кроз привидно потирање божanskog обећања божанским захтевом, доспе до неоспоривог савеза са Богом. У том савезу Морија се потврђује и реализује Мамријом, божански захтев се потврђује и реализује божанским обећањем. То је савез ради кога је божански Отац, до краја и без резерве, принео свог Сина да био усиноvio човека (Јн. 1, 11–14).

Веза између слова, речи и слика је древна али и савремена тема. За промишљање. Вековима су постављане у разноврсне односе, стварајући нове путеве комуникације.

Вечни Лого(с)

Милена Стефановић Саји

Шта је моћније – реч, слика
или нешто што ће спојити тензију између ова два – ЛОГО.

Оно што представља заштитни знак Константина Великог, рођеног Нишлије и његове владавине после 312. године, све време се појављује кроз представљање изложби и кроз поставке код нас и у Италији, које су приређене поводом 1700 година од доношења Миланског едикта, и то ми је дало идеју да овај графички симбол посматрам као касноантички лого (нећу се бавити његовим теолошким тумачењима) који траје јер испуњава све визуелне аспекте и изражajност које један добар лого садржи.

Из повести Константиновог живота из два извора (овај догађај је споран за многе истраживаче живота и дела цара Константина), сазнајемо да је он сопственим очима видео високо на небу из над Сунца, крстолико светлосно знамење и исписане речи: „под овим знаком ћеш победити“ / „овим побеђуј“ (*in hoc signo vin-*

ces), који су се појавили на небу уочи битке на Милвијском мосту. Константин овај небески симбол (*coeleste signum dei*), после визије и сна које је имао, исцртава као христограм или хирон, хризмон (грчка слова хи/ро) у ловоровом венцу (*monogramma laureata*) на војничким штитовима као заштиту од напада непријатеља и побеђује свог противника.

Христограм је монограм који је представљао скраћено име Исуса Христа, јер су узета почетна слова оба имена; Х је допуњено вертикалном линијом, словом Ј, на чијем је врху додат полуокруг и појавило се друго слово имена Христовог – Р. Сам симбол има више читања, а касније су му дodata слова алфа и омега, са значењем да је Христос почетак и крај свега. Грчки се говорио у античком Риму, поред латинског (Константинов матерњи језик), наравно. А и сама реч логотип је сложеница грчког порекла.

То је била иновација, прво појављивање издвојених слова Х и Р у оваквом графичком изразу, укрштена као знамење Христовог имена и са хришћанским концептом (у антици су грчки писари словима хр на маргинама означавали да је нешто *chréstón* – добро или је Платонова *ánima mundi*, душа света, обележавана словом Х). У сваком случају, визуелни идентитет је неопходан...

Овај монограм који је Константин дизајнирао је лого једног новог, величанственог Римског царства, обновљеног након кризног III века и под заштитом хришћанског Бога. Приказује божанску инспирацију царства, што представља увод у потоњу византијску царску идеју владавине.

Константин је Христов монограм – који се као хришћански симбол континуирано појављивао у војном контексту на

шлемовима, штитовима, лабарумима (војне заставе) – пре нео на новчиће, сребрне и златне кованице, што су радили и његови наследници. Иначе, пошто је монограм почeo да се везује за Константинову победу код Милвијског моста и земљопоседници су почели да га стављају на све предмете својствене богатом начину живота новог племства. (Савремени пример на ФБ страници – *Balkan militaris*, препознатљив лого за војну опрему.)

У контексту визуелне културе (коју је уобличио и поставио као нову дисциплину професор Коста Богдановић) под оквиром раних идеја о схватању форме, њене теорије, христограм припада симболичкој архетипској форми.

Круг је једна од најстаријих форми које је човек свесно про извео. Општа својства круга симболизују савршенство целине, небо, вечност. Као симболичка форма круг се јавља у првим ритуалима и религијама најчешће заснованим на соларном култу (најдиректнији узор из природе је Сунчев круг). Константин, преобративши се у хришћанство, сматрао је Сунце тек најсавршенијим симболом Бога, али је недељу, дан посвећен Сунцу (*dies soli; Sunday*) прогласио за празник, дан одмора.

Средиште у визуелним представама има 2 својства, а то су: сециште укрштања и означеност место. А укрштање као визуелно својство представља симбол

кретања – у овом примеру, ширења хришћанства. Појам средишта у космичким размерама је место где се најчешће, по веровању, налази врховно божанство. У хришћанској спознаји средиште круга је место Бога Творца. Средиште представља врхунски узор значења хијерархије, односом тог средишта према периферији. У симболичком значењу круга, небо је најшири простор непроменљиве божанске хијерархије према свему што живи на Земљи.

Христограм је крстолик јер поседује крстолику форму, а краци теже да кружно обухвате и повежу простор, при чему крстоликост постаје форма. Крстоликост је такође симбол трансцендентне оријентације у релацијама изван земаљског простора. Његова форма је добила своје веома проширене варијанте значења у хришћанској култури.

Свест о визуелном представљању везана је за значење којим се представљени знак комуника билно намењује да би се смисао сачувао и преносио.

Сажето је описан.

Означава прекретницу између паганске и хришћанске цивилизације.

Има причу. Подсећа на догађај и на значење догађаја.

Прошлост повезује са садашњошћу.

Има снагу тренутног препознавања, чак и ако се не зна његово унутрашње својство, као симбол носи у себи духовно обележје и одашиље поруку.

Слика 1: Живопис из Цркве Св. Петра у Сорпену, Шпанија, XI–XII век

Слика 2: лево: лабарум са изложбе у Милану ; десно: Константинова победа на Милвијском мосту пред Римом. Минијатура, око 885. године

Слика 3: Мозаик из Цркве Сан Клементе, Рим, XII век

Слика 4: Христограм у Јагодин махали, Ниш, смештен у форму коју образује венац ловора, IV век

Његов визуелни идентитет остаје аутентичан до данас у хришћанској Цркви (источној и западној) и та интеракција траје од касне антике до данашњег глобалног света, јер је обухваћена суштина мисаоног обележја једне религије, идеје, друштва и једне Личности.

Историјске слике из Архива Српске Православне Цркве

Еснаф механицијски и Црква у Свилајнцу 1857. године

Радован Пилићовић

Вредност и драгоценост све-
доочанства и трагова о про-
шлости огледа се у њиховој
способности да нам понуде при-
чу о људима и догађајима из про-
хујалих времена. Историјски из-
вори могу бити вредновани и од
умештности писца историје да се
са таквих времена напишу воде жив-
ог сазнања. Српска национална
историографија која је у жижи
интересовања имала Православ-
ну Цркву није много обраћала па-
жњу на њен друштвени положај и
на контекст времена и простора.
Додуше, она за то није имала ни
обиље извора првог реда.

Напори који се чине у правцу
сређивања архивске грађе црквен-
ог порекла, оне која је настала
из рада Митрополије и Конзи-
сторије београдске у Кнежевини и
Краљевини Србији бацају јар-
ко и значајно светло на поменуте
аспекте црквене прошлости.
Веома вредни писани извори и
подаци чамили су у прашини и
помрачини звоника и галериј-
ског простора Цркве Св. Марка и
Београду. Исписани редови ових
документа дају прилику да се
избира историја Српске Право-
славне Цркве промотри, сагледа
и на крају крајева напише.

Наши преци имали су сличне
проблеме са којима се суочава и
наша генерација, њих су мориле
оне исте ограничности људске
природе које опхрвавају и наш
нараштај. Понекад се чини да су
имали за зрно вере више од нас,
да су били педантнији у вођењу
црквено-административних по-
слова и изгарали вишом жељом

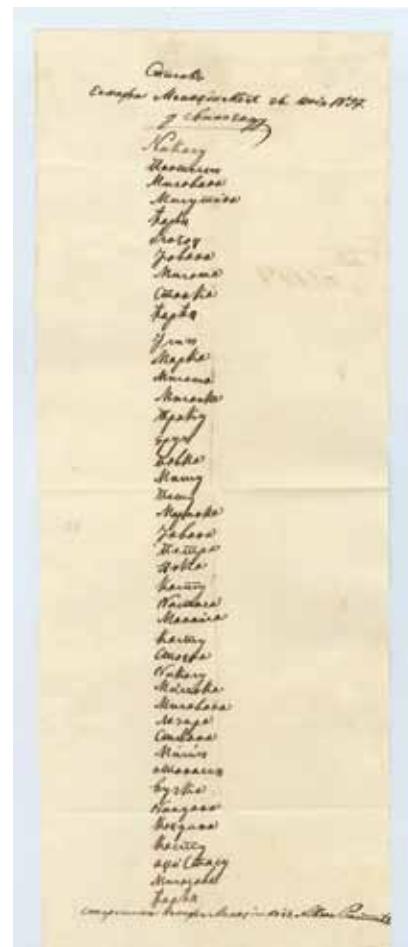
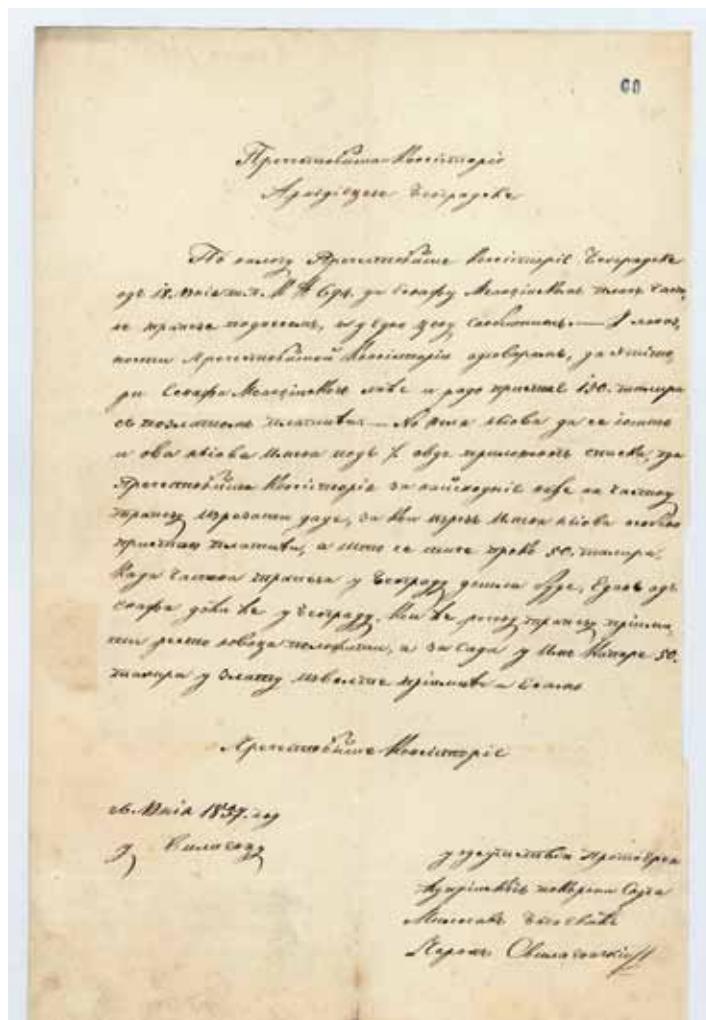
за добробит Цркве. Деветнаести век је био епоха домаћинске Србије, стварања државе на чијим духовним темељима и на чијем стеченом капиталу (подједнако духовном и материјалном) можемо да унапређујемо односе и вредности нашег друштва.

Ова архивистичко-историо-
графска прича враћа нас у саму
средину 19. века, у годину 1857.
у срце Србије, у тадашње Помо-
равље и месташце Свилајнац. Да-
нас је Свилајнац град, тј. седиште
истоимене општине са још дваде-
сет и једним селом која броји око
33.000 становника. Свилајнац се
налази 100 километара југоистич-
но од Београда, у котлини река Ве-
лике Мораве и Ресаве. Документи
говоре о жељи „Еснафа меаџиј-
ског“, струковног удружења гости-
оничара који су имали племениту
„хиторску“ (киторску) жељу да
својој цркви приложе богато укра-
шену часну трпезу. Повољан гео-
графски положај Свилајнца, где се
сусрећу и стапају Великоморав-
ска и Ресавска долина, на антич-
ком правцу „Војничког друма“ (од
Београда за Цариград) говори да
су се у њега увек сливали путници
различитих побуда. За такве на-
мернике и странственике били су
задужене меанџије из Свилајнца.

У нашем језику се одомаћила
реч оријенталног порекла *меаџија*, да би потиснула домаћу која
гласи *гостионица*. Овај појам није
непознат богословљу и шћућурен
је чак и међу новозаветним реа-
лијама. Сетимо се приче о мило-
стивом Самарјанину који рање-
ног Израиљца кога су напали и

израњавили разбојници смешта
у *πανδοχεῖον* [грч. *πανδοχεῖον*] (прихватилиште), односно *stabu-
lum* (крчму најнижег ранга), што
је код Кирила и Методија преве-
дено као *гостионица*. Етимоло-
шки посматрано механа је сложе-
ница од персијске речи за пиће –
меј и турске за кућу – *хан*. Механа
је, према томе, крчма (гостиони-
ца) у којој може да се преконачи,
отприлике нешто као данашњи
хостел, јер би *хан* већ био у ран-
гу хотела и одговарао захтевима
сложенијег угоститељства.

Свилајнац је средином 19. века
имао Еснаф механиција, струков-
но удружење угоститеља у коме се
водило рачуна о заједничким ин-
тересима заната и где се диктира-
ла пословна политика, а пре све-
га бранили домаћински интереси,
формирале цене хране, пића, ко-
нака и слично. Ови људи нису би-
ли незаинтересовани за духовни
живот. Преко свога пароха Мило-
сава Богојевића контактирали су
више црквене власти и изразили
жељу да донирају скупоцену ча-
сну трпезу на којој би дискретно
била уградирана њихова имена.
Трговачким језиком су се обавеза-
ли да ће дати „капару“ од 50 злат-
них новаца од укупне свете која
је износила 150 талира, рекавши
да ће „ресто“ (остатак) положи-
ти када уметнички послови буду
били завршени. Свештеницима
су приложили и списак чланова
еснафа, попис „еснафа меаџиј-
ског“ из Свилајнца који је доку-
мент друштвене историје, али и
поменик дародаваца за које су се
произносиле молитве.

Пречешћејша Консисторијо Архиђеџезе београдске,

По налогу Пречестњејште консисторије београдске од 18. марта т. г. К. Н 694. да еснафу меанцијском план часне трапезе поднесем, и уједно цену саобщтим. – У понизности пречестњејшој Консисторији одговарам да хтиори еснафа Меанцијског хоће и радо пристаје 150 талира с позлатом платити. – Но жеља њиова да се јошт и ова њиова имена под % овде приложеног списка, гдји пречестњејша Консисторија за најсходније нађе на частну трапезу изрезати даде, за који изрез имена њиова особено пристају платити, а што се тиче преко 50 талира када частна трапеза у Београду дошла буде, један од еснафа доћи ће у Београду, који ће речену трапезу примити, ресто новаца положити, а за сада у име капаре 50 талира у злату изволите примити и јесам

Пречестње Консисторије

26. маја 1857. год.
у Свилајнцу (Свилаенцу)

у одсуствијуprotoјереја ћупријског
покорни слуга
Милосав Богојевић
парох свилајначки

Према том попису, сачињеном
26. јуна 1857. године, еснафски
старешина међу механицијама
се звао Никола Ристић. Суде-

ћи по именима, од укупно 42, неколико је имало типично јужњачки призвукак, тако да су потицали из неослобођених кра-

Списак еснафа меанцијског 26. јунија 1857. у Свилажнцу

Николу, Пантелију, Милована, Милутина, Ђирка, Благоја, Јована, Милоша, Станка, Ђорђа, Илију, Марка, Милоша, Миленка, Проку, Грују, Павка, Мишу, Пешу, Маринка, Јована, Петра, Јанка, Косту, Настаса, Манојла, Кату, Стојана, Николу, Миленка, Милована, Лазара, Стевана, Милију, Атанасија, Вучка, Најдана, Којадина, Косту, аци Стасу, Милосава, Ђорђа.

Старешина еснафа
меанцијског Никола Ристић

јева Старе Србије (Македоније, затим Косова и Метохије), а били су: Настас, Најдан и [x]аџи Стаса. Занимљиво је и карактеристично да налазимо и једно женско име, а сигурно је реч о крчмарцици, њено име било је сасвим кратко – Ката.

– Пре сто година –

Споменик Вожду 1913–1916

Живорад Јанковић

Нико тада није очекивао толико кратку историју споменика, тако да и не постоје детаљнији фото–записи, те његов потпуни изглед каснијим нараштајима остаје непознат. Стога се заинтересовани морају ослонити на вербалне описе из ондашњих новина

При помену речи „споменик“ скоро редовно се јавља помисао на нешто што би требало да траје кроз неколико покољења. Споменик о коме ће овде бити речи „живео“ је само три године. Стога ће се овде говорити колико о самом монументу, толико и о изузетности времена његовог откривања у поднебљу општег тријумфа народа и владалачке куће, а потом и о неубичајено оштрим реакцијама које иду дотле да се чак тражи рушење споменика, што се никад у редовним околностима не чини.

Смена династије 1903. и долазак куће Карађорђевића на власт поклопио се са временом стогодишњице ратовања Црног Ђорђа за очување из устанка настале нове српске државе. Време великог Вожда скопчано је са сталним војевањем скоро читаву деценију и стога не чуди да је обележавање спомена на тај период преузело Министарство војно. Да је у питању неубичајена појава проценило би се и на основу састављеног конкурса за израду споменика. Пре би се рекло да је реч о занатском послу него настојању да се добије уметничко дело. Помиње се низ ограничења које као да пре и више желе да одбијају заинтересоване него што подстичу на учешће.

Мањем броју људи је позната сличност околности израде овог

споменика и градње споменхрама на Оplenцу, са исто тако несвакидашњим током и низом обрта. За обичног человека та два догађања су два потпуно одвојена света. Заједничке су нејасноће око рангирања понуда и потом непредвидљивих одабира од стране жирија.

Ако би се скоро деценијска градња Оplenца могла и разумети – уз максимум добре воље, јер се некад – у време српског краља Милутина – за једну деценију урадило десетоструко више, овде је то теже. Све је урађено 1908/9. и није јасно зашто се одлагало постављање, а онда се прича о откривању заклања за протекле ратове.

Не може се довољно истаћи величина и значај контраста. Тежина стања од пре тачно сто година (1813) и сад. Значајнији моменат није се могао наћи није очекивати. Свеченост откривања уклопљена је у време тријумфалног повратка војске са бојишта. Победоносне јединице пристижу у главни град и одмах се укључују у церемонијал откривања споменика.

Нико тада није очекивао толико кратку историју споменика, тако да и не постоје детаљнији фото–записи, те његов потпуни изглед каснијим нараштајима остаје непознат. Стога се заинтересовани морају ослонити на вербалне описе из ондашњих

новина: „На стени која је у виду неправилне поломљене купе, Вождова статуа у војводском оделу, држи једну руку на балчаку, другу на јабуци од пиштоља. Испод њега на засеку стене клекао војник а мати му пружа своје чедо; лево војник из Карађорђевог времена, иза њега слепи гуслар; десно вила, која Вожду пружа ловоров венац. Позади у стени плоча, на којој је златним словима урезана посвета.“

Као што се може очекивати, на свечаности је говорио и стари краљ – и као владар и директни потомак (праунук) великог Вожда. За њега је то „пunoћа времена“. Ипак, краљева беседа није могла протећи без тужних тонова: „Али, ја на жалост, ову нашу велику ратничку тековину не могу поделити са свима њеним творцима, јер велики број од оних наших хероја који су ова велика дела свршили, остали су на бојним пољима наших победа и њихове славе. Нека нам за утеху послужи то што је већина њихових светих гробова остале међу браћом и у границама наше удвојене државе. Гробовима својих јунака на Једрену и на Скадру наш је народ утврдио своје првенство на Балкану, како у погледу своје снаге тако исто и у погледу своје верности и великолудшности.“

За старог владара био је то последњи и најсвечанији тре-

нутак целог његовог живота. Значај славља доживео је у пуноћи и не слутећи шта га чека само кроз неколико месеци. И те невоље срећно ће прећи бити. Можда ће славље после повратка из трогодишњег изгнанства из земље и државне управе и војске за неког бити и веће, али годинама и напором исцрпљени старац то није могао видети тако.

О умесности оваквог размишљања сведочи чињеница да је услед целодневног славља увиче краљу позлило, те је позиван и лични лекар.

Писања појединих ондашњих новина су тако интонирана као да је разочарање монументом било опште. Може да се допусти да је било и тако – а уколико би било постоји за тај утисак и извесно објашњење. У питању је споменик великим Вожду и сви су очекивали нешто посебно, несвакидашње, невиђено боље од свега познатог... Од таквих вероватно нико не би могао да каже шта би то нешто требало да буде. Објективни критичар је већ раније предосетио доживљај такве природе: „Ја споменик Вожду нисам додуше разумевао као сликар Вучетић. За мене је Вожд пре свега велики бунтовник и ослободилац свети у једном народу, и тај бунтовни и ослободилачки став није изражен на овом споменику... Ја замишљам Вожда у великом кораку на постолју са руком која је пружена над гомилама и отвореном шаком која ваља да изрази гест што диже оне који леже, дремљиве и полумртве.“

Аутор се не слаже са уметником. Многи други се не би сложили ни са уметником нити са дописником, а потом ни међусобно. Свак од њих на речи дописника „ја замишљам Вожда...“ имао би и желео да дојде своје неко посебно виђење. Стога је скоро свак при сусрету са спомеником био бар унеколико „разочаран“.

Вредност уметничког дела је немерљива на општеприхваћен обавезујући начин. Његовска капела на Ловћену је сама по себи скромна, али као споменик – у свези јединственог места и великог ктитора – је величanstvena и носи снагу символа. Увек има оних који неко дело без обзира на вредност цене, као и оних који га не примају...

Овом приликом крајњи екстрем у оцени и односу према делу и уметнику представља писање Моше Пијаде, некадашњег ауторовог ученика и штићеника: „Тако ове бронзане наказе и ругобе, продукт свакојаке само не уметничке фантазије, дело руку које су навикле да раде орнаменте за плафоне (да је у томе Вучетић имао успеха он би остао занатлија, јер добри мајстори и на томе паре згрђу, што и јесте једини циљ и његовог сликарства и његове скулптуре и његовог иконописања), то највеће ругло за нашу културу, треба, дакле да је све што је једно столеће могло да створи код нас у уметности и треба да буде оличење наше захвалности и нашег обожавања оца народа Србије!“

На такав начин се критичар „одужио“ за препоруку доби-

Шта се говори

Прекјуче, за време свечаности, једна госпођа показује својој ћерчици све редом па јој онда каже:

- Пази, чедо, и упамти. Овакав велики дан и овакве јунаке, као што су они које данас дочекујемо, никада више нећеш видети...
- А кад се врате од Швабе, мамор...

Ибис
(Политика, 13. август 1913. године)

јену од свог ранијег учитеља у циљу добијања државне потпоре за даљи рад: „Уверење. С овим уверавам да је Моша Пијаде био код мене ћак сликарске школе од 1905. до 1907. и неколико месеци 1908. За цело време његовог школовања код мене показао (је) нарочити таленат за цртање и боју, а нарочито има добrog дара за композицију. Налазим да овог младог човека треба помоћи и омогућити му да даље напредује јер неће бити узалудно.“

4. новембра 1909. Пашко Вучетић, академски сликар и вајар. Овако срочен текст критичара може равноправно да се оцени и као нечије лично зловољно мишљење, али и као испуњење нечије наруџбе, што се не би смело у потпуности искључити. Бечу је стало, због бројности Срба у границама монархије, да се говори како се у Београду – одакле они очекују спас – ради лоше, да су тамо око тога настали сукоби. Још кад би се остварила „препорука“ критичара о потреби рушења, био би то пуни тријумф – у свечаном времену једне земље и народа руши се споменик оснивачу државе. Правило је да оцена противника спада међу оне најближе истини. Ова се још више и чешће потврђује код Срба и ако они упорно то не желе да виде. Доказ вредности споменика јесте и његово уништење од стране окупатора. Циници би рекли да рушењем Вождовог обележја 1916. године Аустрија и не ради ништа друго него само испуњава жеље објављене у делу тадашње београдске штампе.

– Како нас је видео и заволео Швајцарац Рајс (1. део) –

Србији срце на дар

Анђелије Ђурић

Српска влада је замолила Швајцарску да на поприште рата пошаље стручњака да утврди дотад невиђене злочине

Прве нити ове необичне приче живот је почeo да тка далеке 1914. године, још у првим данима светског рата, кад су трупе моћне Аустроугарске царевине свом снагом јуришале преко Дрине и Саве са жељом да сатру српску војску, а српски народ баце на колена. Догодило се, међутим, оно чему се Беч и Пешта нису надали: војска малене Србије ухватила се у коштац са ћесаревим армијама на Церу и Иверку и разбила их. Свестан да брани своје огњиште, своју слободу, своје богомоље, своју православну веру, своју независну државу, српски војник се јуначки борио и извојевао једну од најблиставијих победа у том великому рату.

Поражени непријатељ, бачен стрмоглавце у Дрину и Саву, не-

моћан на фронту, неспреман да се бори витешки, прса у прса – искаљује гнев на голоруким грађанима: нејака деца, незаштићене жене, немоћни старци, изнемогли српски рањеници бездушно су убијани и мрџварени, а многе девојке и жене силоване. Бежећи преко Дрине и Саве, непријатељ је остављао крваве трагове: деца набијена на бајонет, прикована ножем за врата, старци заклани у двориштима спаљених кућа, многи нестали у пламену или обешени о стабла крај пута...

Да би светско јавно мњење било обавештено о злочинима непријатеља, српска влада је упутила молбу неутралној Швајцарској да пошаље једног стручњака који би на попришту ратних дogaђaja утврдио истину.

Тако је у Србију дошао др Арчибалд Рајс. Председник српске

владе Никола Пашић дочекао га је у Нишу овим речима:

„Тражимо искреног пријатеља који зна да посматра. Пођите, молим вас, на фронт. Отворите очи и уши и кажите свету оно што сте видели и чули.“

Сведочанства јача од артиљерије

С пропусницом коју је потписао шеф обавештајног одсека Врховне команде, генералштабни потпуковник Драгутин Димитријевић Апис, у пратњи преводиоца и једног наоружаног војника Рајс је, два дана касније, пошто је разговарао са Стојаном Протићем, министром спољних послова у српској влади, отишао у Подриње и Мачву.

Име др Рајса, чувеног професора Универзитета у Лозани,

криминолога светског гласа, није било непознато Стојану Протићу. Нешто раније, у време кад је био министар унутрашњих послова, Протић је у Лозану послао неколико својих даровитих полицијаца с молбом да их Рајс уведе у тајне технике криминологије, јер се у то време техничка лабораторија на Универзитету у Лозани сматрала једном од најбољих у свету.

Оно што је чувени криминолог видео и чуо било је страшно: хиљаде покланих и обешених, хиљаде силованих, готово све куће спаљене и опљачкане.

Тада је проговорио Рајс. У жевским, париским и луксембуршким новинама, одакле су их преузимали други листови у свету, објављени су његови извештаји с фронта и позадине. У њима је истицашао непоколебљиву вољу српског народа да истраје у часној борби за свој опстанак, за све своје етичке и етичке вредности о којима свет није много знао. Пером сјајног публицисте, аuthorитетом универзитетског професора, репутацијом часног човека оданог истини и правди, његови чланци и фотографије о злочинима освајача изазвали су гнушање светске јавности. Свет је био потресен призорима ужаса које је видео на новинским фотографијама. Ужаснут свим оним што је прочитао и видео, свет није остао само на осудама злочина – славоје комплетне болнице, лекове, лекаре, болничаре, храну, одећу и другу помоћ у Србију, а наши исељеници широм света пријављивали су се масовно у добровољачке јединице, изражавајући жељу да се ставе под команду српске војске.

Оно што је тада учинио доктор Рајс вредело је више него да су савезници послали на српски фронт пукове пешадије и дивизионе артиљерије. Глас овог честитог човека био је јачи од грмљавине топова и снажне немачко-аустријске пропаганде.

Пером сјајног публицисте, аuthorитетом универзитетског професора, репутацијом часног човека оданог истини и правди, његови чланци и фотографије о злочинима освајача изазвали су гнушање светске јавности. Свет је био потресен призорима ужаса које је видео на новинским фотографијама.

Фама о провокацији рата са српске стране била је разбијена, морална битка била је добијена пред светом, а за ту победу истине Србија и српски народ остали су доктору Рајсу вечито благодарни.

Најдубљу захвалност доктору Рајсу исказала су деца мачванског села Прњавора:

„Ми, деца прњаворска, која растемо у подножју Цера, знамо да је 1914. године непријатељ напао наш народ с много јачом војском и оружјем. А знамо да је непријатељ напао још страшнијим оружјем – штампом и пропагандом да је Србија легло буна и немира и да угрожава мир у свету, да је српски народ дивљи и некултуран, па су се правдали пред светом како нас нису напали да нас поробе, већ да нас науче култури! А кад су силом свог оружја продрли у нашу земљу, чинили су таква злодела којих би се стидео и најпримитивнији народ: убијали су старце, жене и нерођену децу, пљачкали напуштене домове, палили куће и болнице, убијали рањенике и болеснике... Али знамо и то да је велики пријатељ нашег народа и наш почасни грађанин – Прњаворца др Арчибалд Рајс победио нашег непријатеља – речју и пером! Он је целом свету објавио истину о нама, нашој љубави према отаџбини, истини, правди, слободи...“

На попришту крвавих борби Рајс упознаје душу српског војника – задивљују га његова храброст, жртвовање за слободу родне груде, али и његово племенито опходење са заробљеницима: он није спреман да

се свети за почињене злочине, вольан је да прашта и да са заробљеником подели своје следовање хлеба.

Рајс је одиста најдубље схватио психологију нашег човека. Живећи на овом простору као на раскршћу преко кога су надирали разни освајачи, српски народ је многобројне историјске олује и непрестана војевања могао да издржи захваљујући пре свега својој вери, својој способности за патњу и још већој способности за истрајну и упорну борбу. Наш човек је одавно схватио, брзо је уочио Рајс, да је земља на којој живи његова колевка, а и све остало без чега не би могао да живи. Земља и отаџбина су му све, највећи разлог да постоји. Зато су за њега земља, отаџбина и он – једно! Рајс ће брзо уочити да је од памтивека наш човек дубоко и крвно везан за своју земљу и свој народ. Он ће се свим својим бићем и свим средствима одупрети освајачу – ући ће у борбу прса у прса, на бајонет, клаће се зубима, а кад непријатељ своје освоји, кад га баци на колена – учиниће све да му олакша патње.

Бранећи своје огњиште, своју децу, своју мајку, своју отаџбину, веру, богомољу, српски војник се крваво тукао, али никада није испљавао осветољубивост. Уместо да се свети, нарочито кад је победник, српски војник је напростио жалио непријатеља. Настојао је да му залечи ране и тако олакша и пораз и патње које је тај пораз изазвао.

– наставиће се –

Из новије историје црквеног образовања

Високо образовање Српске Православне Цркве у 20. веку

(петнаести део)

гр Александар Раковић

Током 1920. и 1921. „деканат [Источно-православног богословског факултета] поред свих настојања није могао наћи не само потребних просторија за факултет, него нити једне собе за своју канцеларију, те је декан много пута морао, пошто нема свог стана, решавати званичне списе у кавани“. Да би проблем са смештајем био решен, деканат Источно-православног богословског факултета је 20. јануара 1921. упутио први предлог Повјереништву за просвјету и вјере у Хрватској и Славонији да се ради изградње зграда факултета и студентског интерната откупом земљиште у Влашкој улици у Загребу. Затим је 29. септембра 1921. уследио други и ургентнији предлог овом поверилиштву у којем је наведено да би уз факултет и интернат требало подићи зграду будуће српске епископије. Деканат је истог дана овакав предлог упутио Министарству просвете и Министарству вера Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Повјереништво за просвјету и вјере у Хрватској и Славонији је 21. октобра 1921. затражило од Министарства просвете и Министарства вера да обезбеде

кредит за изградњу зграде Источно-православног богословског факултета. Министарство вера је крајем 1921. дописом питало Министарство просвете да ли је о томе донело неку одлуку. На полеђини дописа је неко из Министарства просвете забележио: „Да чека док се не реши питање о томе, да ли ће прав. богослов. факултет остати у Загребу, или не.“ У октобру 1922. министар просвете Светозар Прибићевић је тражио од министра финансија Косте Куманудија, свог страначког колеге, да одобри кредит за куповину земљишта на којем би била подигнута зграда Источно-православног богословског факултета. Министар финансија је то одмах одбио.

Ово, међутим, нису били једини финансијски проблеми који су доводили у питање и сам опстанак факултета. Средином јануара 1922. продекан Владан Максимовић је писао министру просвете како „од оснивања прав. богословскога факултета у Загребу до данас још нису одобрени кредити за личне и материјалне издатке за овај факултет. Покрајинска влада покривала је издатке позајмицама

до одобрења тражених кредитита. Овакво стање не може се апсолутно више држати и предстоји могућност да покрајинска влада обустави и личне издатке професорима овога факултета све док не ступи на снагу предрачун за 1922. г. Тиме би био доведен у питање опстанак факултета, потребан нам како из културно-просветних тако и националних разлога.“ Максимовић је замолио да Министарство просвете затражи од југословенске владе и министра финансија да одobre „ванредни кредит“ за „покриће личних и материјалних издатака на овај факултет за време од 1. октобра 1921. до ступања на снагу буџета за год. 1922.“ Тим новцем „покрили би се досадашњи издаци и омогућило би се именовање изабраних наставника без кога не може да се започне рад на факултету“. Прибићевић је замолио Куманудија да изађе у сусрет „оправданом захтеву“ Источно-православног богословског факултета. Кумануди му је одговорио: „Поводом предше представке, част ми је известити Вас да се истој не могу одазвати са разлога што, с једне стране, данашња финансијска

Коста Кумануди (у средини)

ситуација државе ми то не допушта, и с друге, и много више, што има веома мало вероватноће да ће Народна Скупштина приликом претреса и решавања буџета за 1922. год. у опште одобрити кредите за Источно-православни факултет у Загребу, а у том случају овај факултет без условно мора бити укинут.“ Министарство просвете је крајем јануара 1922. обавестило Повјерништво за просвјету и вјере да због финансијских прилика у држави неће бити одобрен кредит за Источно-православни богословски факултет, али није поменуло могућност да факултет буде укинут.

Као што смо видели, 1922. године већ је практично било јасно да Источно-православни богословски факултет неће опстати. Међутим, финансијски проблеми са којима се факултет суочио досегли су ниво праве контроле верзе у јесен 1922. године. Владан Максимовић је у марта 1923. присећајући се догађаја из претходне јесени, писао да је Источно-православни богословски факултет примио „потписани усмени извештај од тадашњега министра просвете господина Прибићевића и министра финансија господина Куманудија извештај, да су буџетом за 1922/1923. осигуруани кредити за 5 професора овога факултета. Г. професор медицинскога факултета Сметанка, који је био у истој седници финансијскога одбора у којој је решавано питање кредита за овај факултет, саопштио је потписаним, да је на предлог др. Војислава Јањића секретара Народне Скупштине одобрен кредит за пет професора овога факултета на основу његова извјештаја, да је законодавни одбор Народне Скупштине озаконио Високи Краљевски Указ о оснивању православног богословскога факултета у Загребу. Међутим кад је овај деканат покренуо код покрајинске управе у Загребу пи-

тање именовања професора констатовало се, да је у штампаноме примјерку буџета за год. 1922/1923. погрешком изостављен натпис ‘православни богословски факултет’, а позиције одобрене за њега да су унесене под наслов ‘католички факултет’ једним делом, а другим делом под ‘шумарско-гospодарски факултет’“ тим поводом послао је овај деканат молбу господину министру просвете за исправку ове погрешке у буџету...“

У поменутој молби деканата Источно-православног богословског факултета од 4. октобра 1922. Светозару Прибићевићу је указано на „једну кардиналну погрешку“ у буџету Министарства просвете јер је суми новца одобрена за плате двојице професора Источно-православног богословског факултета приодате римокатоличком теолошком факултету, а за још тројицу додата шумарском факултету. Даље је још речено: „У прилогу част је овоме Деканату послати препис ове главе и партије како она треба да изгледа, који је препис добијен из одељења за просвету и вере у Загребу, а који састављен према белешкама г. банског саветника др. Зајића, који је био у седници финансијскога одбора, у који је донесена коначна редакција ове главе и партије буџета“. „Извештавајући Вас, Господине Министре, о овој погрешци, која може бити судбоносна за опстанак овог факултета, овај Деканат најучтивије моли Вас, Господине Министре, да одмах изволите подузети најхитније и најенергичније кораке на надлежном месту, да се ове погрешке сместа исправе, а у интересу савеснијег рада у будуће код овако важних ствари као што

је буџет затражити од Господина Министра Финансија да изнађе и казни кривца, који својим немаром и непажњом доводи у опасност егзистенцију једнога просветнога института, који је створен потребом наше просветне политике, која је поверена Вама, Господине Министре“. У молби је закључено како је „скрајње време, да се овај факултет једном већ стави на чврсто тло и на тај начин престане бити предметом подсмеха са стране његових противника, који су вероватно и скривили ову погрешку“.

Кумануди је, изгледа, с намером опстрисао Источно-православни богословски факултет. Србијанско крило Демократске странке којем је припадао било је у политичком сукобу са пречанским крилом Светозара Прибићевића око односа према хрватском питању и уређењу државе. Давидовићеве демократе су желеле растерећење српско-хрватских односа путем уступака Хрватима и ублажавањем централизма. Источно-православни богословски факултет је вероватно виђен као још једно Прибићевићево оруђе притиска. Кумануди је, такође, и као професор Београдског универзитета можда желео да Источно-православни богословски факултет престане са радом и тиме омогући јачање београдског Православног богословског факултета.

— кraj у следећем броју —

Хришћани у Тунису

– где је такозвано „Арапско пролеће“
започело прелаз у „Хришћанску зиму“ –

гр Александар Раковић

О прогону хришћана у арапском свету током протеклих десетак година писали смо у претходних неколико наставака. Процес је почeo америчком окупацијом Ирака (2003–2011) а интензивиран је у време и после та-козваног „Арапског пролећа“ које је покренуто 2010. а трајe до данас.

Прво смо дали општу слику удара на хришћане на Близком истоку и северној Африци (а за ова два геополитичка појма све чешће се користи јединствени појам – Велики близки исток), а затим смо тематски ишли од земље до земље: Ирак, Сирија, Египат, Либија и дошли смо до државе где је започето такозвано „Арапско пролеће“ – у Тунис.

Иако је хришћанска заједница у Тунису знатно малобројнија од хришћанских заједница у Ираку, Сирији, Египту па и Либији, долазак на место где је почело та-козвано „Арапско пролеће“ које многи називају „Хришћанском зимом“ нужно је како би се направио пун круг приказа страдања хришћана на Близком истоку и северној Африци.

Када кажемо Тунис – мислимо и на Картагину. То је тај историјски простор. Картагину су у 9. веку пре Христа основали Феничани. У наредним вековима Картагињани су против Грка и Римљана водили дуге и иссрпљујуће битке за превласт на Медитерану. Римљани су половином 2. века пре Христа победили Картагину и за сва времена укинули њену самосталност.

Историја хришћанства у данашњем Тунису (односно древној Картагини) почиње с једним од 70 Христових ученика, Светим Епенетом, првим Епископом Картагине.

Од тада па до арапских освајања у 7. веку постоји непрекинут низ на епископској катедри Картагине.

У време арапских освајања, у политичком смислу простор је био организован као Афрички егзархат или Картагински егзархат Византијског царства. У то време, дакле, реч је о хришћанској земљи.

Арапска освајања, односно потпуно прекомпоновање верске слике древне Картагине која је постала муслуманска земља, задуго су збрисала хришћанско епископско седиште у том делу Африке. Турци су владали Тунисом од 16. до 19. века када је Тунис постао француски протекторат (1881). То је отворило врата Римокатоличкој цркви да у Тунису успостави јерархију.

Тунис је 1956. стекао независност од Француске и установљен је као монархија која је трајала само годину дана. Већ 1957. укинута је монархија а проглашена Република Тунис. Први председник републике био је Хабиб Бургиба (1957–1987), а наследио га је Бен Али (1987–2011). У овом временском оквиру Тунис је био секуларна држава, исламизам је сузбијан а у краћем периоду за Бургибине власти Тунис је био и социјалистичка држава. Бен Али је у јануару 2011. свргнут с власти у догађајима који су омеђили почетак такозваног „Арапског пролећа“.

На изборима 2011. умерени исламисти су победили, добили су подршку чак 37% гласача, али су морали да направе коалициону владу са секуларним партнеријама. Крајем 2013. исламисти су због лоше владавине приморани да се повуку и препусте власт привременој односно техничкој

влади која треба да припреми изборе за 2014. годину.

Према подацима из америчких извора, данас у Тунису живи око 25.000 хришћана. Немачки извори тврде да хришћана у Тунису има око 35.000. Како год, хришћана у Тунису има испод пола процента и окружени су морем већинских муслмана Арапа и Бербера.

Најбројнији хришћани у Тунису су римокатолици. Има их 20.000 и рашитрани су широм земље. Римокатолици етнички припадају Берберима и потомцима Француза и Италијана. Римокатоличка црква у Тунису има 12 цркава, један манастир, девет школа, две клинике, неколико библиотека, богат културни програм и доброврорни рад.

Други по бројности су протестанти. Има их више од 2.000. Углавном су припадници Реформатске цркве Француске, а потом следе верници Англиканске цркве.

Када је реч о православним хришћанима, Тунис пружа интересантну слику. Иако верника има укупно око 150, православних цркава у Тунису има чак пет. У Тунису и Бизерти делују две руске цркве под старатељством Московске Патријаршије, а у Тунису, Суси и Ђерби постоје и три грчке цркве које припадају Александријској Патријаршији.

Напади на хришћане у Тунису након такозваног „Арапског пролећа“ нису били бројни као у Ираку, Сирији, Египту и Либији. Ипак, и у Тунису су хришћани осетили бруталности које су носиле и фаталне последице.

У фебруару 2011. одрубљена је глава польском римокатоличком свештенику у престоници. Чак

Након убиства польског свештеника чак 15.000 Тунижана протестовало је на улицама престонице (фебруар 2011);
фото: <http://blogs.reuters.com>

Председник Туниса Марзуки посетио је руску цркву у престонци и осудио напад исламиста (април 2012);
фото: <http://araborthodoxy.blogspot.com>

15.000 Тунижана изашло је на улице да осуди овај гнусни чин. У јуну 2012. појавио се застрашујући видео снимак на коме је забележено да исламисти одрубљују главу Тунижанину који је прихватио хришћанство.

Половином 2011. примећени су случајеви одлазака хришћана из Туниса. У априлу 2012. милитантни исламисти су врећама за смеће прекрили православни крст на руској цркви, размрљали измет по фрескама и зидовима суседне руске школе, запретили свештенику да ће морати да пређе у ислам, унишили надгробне крстове на оближњем гробљу. Тим поводом руски амбасадор је затражио од власти да осигурају безбедност православним хришћанима који „живе под терором“.

Свештеници у Тунису кажу да су хришћани свакодневно изложени вербалним притисцима, игнорантском односу и да јавно не говоре о својој верској припадности.

Остаје да се види којим ће путем ићи Тунис после избора следеће године. Тунис има јаку демократску базу: половина становништва је секуларно и/или социјалистички оријентисана. У арапском свету таква власт могла би да буде спасоносна за хришћане који су широм Близгог истока и северне Африке под страховитим притисцима.

Добра вест је да су радикални исламисти пред војним сломом у Сирији и да их је војска у Египту ставила под гвоздену песницу. То хришћанима даје наду да будућност постоји на древном простору од Месопотамије до Картагине.

Предстоји ли други пад Цариграда?

Отако је муслиманска политичка партија АКП на власти, Турска се радо позива на османску прошлост. У оквиру промене менталитета постају све гласнији позиви да Света Софија поново постане муслиманска цамија.

Прошло је 560 година отако је османски завојевач султан Мехмед II након крвавог освајања Цариграда као знак свога тријумфа произнео своју молитву у Цркви Свете Софије. Овај свети храм је до тога момента готово хиљаду година био један од најзначајнијих у целокупном хришћанству и уједно седиште Патријарха цариградског. Исламски националисти настоје да подсете на ту симболичну султанову молитву.

Средином тридесетих година прошлог века, у време оснивача модерне Турске, Ататурка, Света Софија, позната и као Аја Софија је била претворена у музеј. Од тада је многим верницима она трн у оку, будући да се у њој не могу молити. Та чињеница важи како за хришћане тако и за муслимане истом мером, при чему се последњи у све већој мери надају да ће њихове молбе бити услишене и да ће ускоро у овом светом храму моћи да уpute своје молитве.

Кампања и дубиозни аргументи

Турска „Национална студентска унија“ (МТТВ) је лансирала кампању сакупљања потписа са мотом „У име нашег прорка и његовог завојевачког поседа као атрибута велике Турске: Аја Софија мора бити отворена“ којом се залаже за отварање овог светог храма као цамије. Евидентна је намера ове кампање да јој историјским симболима дâ посебну исламску семантику. Датум почетка ове кампање је 24. новембар, дан када је Аја Софија била отворена као музеј, а за њен завршетак је одређен 29. мај 2014. г., односно дан пада Цариграда.

Протојереј Доситеј Анагностопулос, портпарол Васељенске Патријаршије, сматра да је реч о унутрашњим конфликтима међу политичким партијама пред предстојеће локалне изборе. Протојереј Доситеј је изразио жељу Васељенског Патријарха Вартоломеја да Света Софија остане музеј и тиме остане доступна целокупном човечанству.

Турски председник Ердоган, који у Турској увек има последњу реч, није се још увек изјаснио по питању тога да ли ће убудуће исламске молитве петком бити произношене у Светој Софији, што би симболично значило обнову традиције Османског царства и истовремено означило симболични разлаз од Ататуркове политике секуларне Турске.

Прошођакон Зоран Андрић

Фотографијом сачувано од заборава

У Галерији фресака Народног музеја у Београду отворена је документарна изложба „Хришћанска духовна и културна баштина на просторима Скадарског језера и Дрима. Путопис у фотографијама“.

Аутори ове надасве интересантне изложбе, која је отворена за јавност од 17. децембра 2013., у Галерији фресака су – управник Галерије Ђојан Поповић и председник Центра „Извориште“ Владан Милутиновић.

Изложба је настала дugo и „прешла“ је захтеван пут, заједно са њеним ауторима који су још у октобру боравили у Албанији и уз помоћ колега – посебну помоћ истраживачима из Србије пружиле су албанске колеге из Музеја у Скадру, и Лида Мирај из Тиране из Албанске асоцијације за византолошке студије – фотографисали и истраживали скадарско подручје, где се налази велики број остатака цркава и манастира изграђених између 10. и 15. века, у густо распоређеним градовима око Скадарског језера и на рекама Морачи и Бојани.

„Велико ми је задовољство што присуствујем отварању изложбе која се бави културним наслеђем Скадра, једном од најважнијих уметничких и културних области у моjo земљи. Корени Скадра су древни. У четвртом веку пре наше ере је Скадар или како се тада звао Скодрино, био центар тадашње илирске државе“, казала је Лида Мирај на отварању изложбене поставке.

Подручје које је „ухваћено“ оком камере крије у себи и Бенедиктинску опатiju Светог Сергија и Вакха на Бојани, која представља централни храм и култно место у околини Скадра, можда и најпознатије широј јавности.

Са култом негованим још од раног средњег века, овај комплекс је тешко страдао током последњег столећа. О некадашњој слави и сјају овог скадарског драгуља данас сведоче тек

Фото:
www.narodniumuzejs.rs/

научили краљица Јелена Анжујска и њени синови краљеви Милутин и Драгутин. Иначе, једина целовита писана историја источне стране Јадранског мора до краја 12. века је *Барски родослов*, познат и као *Летопис Јоја Дукљанина*. Он садржи *Житије Светог Јована Владимира* првог владара Зете. Његова престоница је била на обали Скадарског језера, а култ његове личности био је распострањен по читавом Балкану, што говори о значају ове области у средњовековном контексту.

На питање зашто су се аутори определили баш за ово подручје као место свог првог истраживачког подухвата, одговор је дао Владан Милутиновић, председник „Извориште“: „Први пројекат који смо урадили и чије фотографије излажемо у Галерији фресака односи се на Албанију зато што је културна баштина на простору Албаније вероватно најугроженија. Овом поставком се жели указати на чињеницу да богате области Скадра у којима постоје бројни предели са хришћанским храмовима из прошlosti, многи подигнути и пре конфесионалних разлика, морају бити не само истражене, већ и конзервиране и рестауриране и тако у последњем тренутку сачуване од потпуног брисања из наше културне, духовне и историјске ризнице.“

Иначе, „Путопис у фотографијама“ је реализован уз свесрдну помоћ Центра за очување културне баштине „Извориште“, уз подршку Министарства за дијаспору Србије и удружења српско-црногорске националне мањине „Морача – Розафа“ из Скадра.

С. Новачић

Лешек Колаковски

Да ли је Господ Бог срећан и друга питања

Превела са польског

Бисерка Рајчић

Београд : Б. Кукић ; Чачак :
Грађац К, 2013

275 стр. ; 27 см

ISBN: 978-86-83507-95-5

На 58. београдском сајму књига 2013. године, чачански Грађац је у својој познатој едицији „Алеф“ објавио књигу *Да ли је Господ Бог срећан и друга питања*, славног европског философа Лешека Колаковског. Претпостављам да не морам друга, пардон, господина Колаковског посебно да представљам. Мада, ипак бих нешто рекао о њему. Хтео бих да кажем да Лешек Колаковски јесте оно што би Славој Жижек требало да буде, тачније, што мисли да јесте, а није. Колаковски је бескрајно духовит и генијалан, који и о банањним стварима говори на начин достојан философа. Жижек је покушао исто и то се завршило, тј. још увек се завршава тако што дави читаоце стотинама страна местимично духовитог текста, у коме му не полази за руком, за разлику од Колаковског, да о банањним стварима говори на философски достојан начин, већ се дешава супротно – о философским стварима говори на баналан начин. Има још једна значајна ствар због које у ствари и поредим ову двојицу аутора. Наиме, Колаковски је много писао о хришћанству; Жижек такође. Колаковски је хришћанство сјајно познавао; Жижек, нажалост, не. Данас се књиге Жижека на хришћанске теме доста читају, књиге Колаковски, нажалост, веома, веома мало. Ни један ни други то нису заслужили.

Елем,
Бисерка
Рајчић је
одлично
превела са
пољског
још јед-
ну књигу
Лешека
Колаков-
ског, и та-
ко немало
обогати-
ла наш
учмали
како фи-
лософски тако, Бога ми, и теоло-
шки живот. Књигу је, иначе, при-
редио Збигњев Менцел, вероватно
најбољи познавалац дела Лешека
Колаковског, а она се појавила у
години смрти овог великог пољ-
ског мудраца, убрзо након његовог
упокојења. Текстови које је Мен-
цел сабрао у ову збирку писани
су разним поводима у периоду од
1984. до 2008. године; укупно их
је тридесет и четири и сврстани су
у пет поглавља: О философима; О
Богу; О свету; О томе шта је добро
и истинито; О томе шта је коначно.

Веровали или не, управо о свему
тому ћете понешто доиста вредно
наћи у овој књизи. Записи Кола-
ковског су кратки, паметни и лепи,
препуни сјајних увида, понекад ду-
ховито изнесених, али је, то треба
подврћи, његова духовитост увек
пажљиво одмерена и умесна. До-
лазим у искушење да сада не само
о сваком тексту, него и о свакој ми-
сли Колаковског коју је у тим тек-
стовима записао, понешто кажем,
али ћу морати да се суздржим. Не
зато што ће ми главни уредник
Православља исечи текст или ме,
што је још горе, натерати да сам
то учним, већ зато што бих се
огрешио о Колаковског преприча-
вајући га. Зато се овде заустављам
и најтоплије вам препоручујем да
што пре узмете у руке књигу *Да ли
је Господ Бог срећан и друга истиња*.
Сигурно се нећете покајати, сваки
тренутак у друштву Колаковског,
бар је моје искуство такво, није
узалудно проведен.

Блајое Пантелић

Дејан Стојиљковић

Знамење анђела

Београд : Лагуна, 2013

330 стр. ; 20 см

ISBN: 978-86-521-1304-0

„Небо се не осваја огњем
и челиком.“

Небо се осваја врлином.“

Нови роман Дејана Стојиљко-
вића *Знамење анђела* доноси при-
повест о животном путу „првог
хришћанског цара“, у коме су три
главна јунака будући хришћански
светитељи Георгије, Димитрије и
Константин. У овој причи о траже-
њу вере и важности пријатељства,
аутор на маштовит начин дочара-
ва околности у којима се сусрећу и
преплићу њихове судбине.

Ово није штиво које ће се читати
на часовима историје или веронау-
ке, али је свакако један занимљив и
вешто исткан историјски роман о
могућим сусретањима ових важних
историјских личности. Стојиљко-
вић не идеализује, већ доцарава из-
глед свакодневице тих олујних вре-
мена описујући људске карактере,
осликајући понашање, различите
 побуде, међуљудске односе и борбе.
Управо у том колоплету и искриста-
лисаће се приче три главна јунака
и драматизација преображавања
Константина. Сам Константин је
осликан као неко ко се упркос гру-
бом лицу војника мења током те-
кућих догађаја. Приповест прати
Константинове животне дилеме,
премишљања и одлуке, јер он ће
прећи дуг пут у откривању смисла
свога битисања. Уз то, приказ Геор-
гијевог сведочења вере и Димитриј-
јевог страдања нису само епизоде у
изградњи Константиновог лица, већ
врло важни описи положаја хри-
шћана у време жестоких прогона.

Роман садржи и, назови, фанта-
стичне и митске мотиве на које не
треба гледати само као на тренд
настало под толкиновским утица-
јем и поплавом тиме надахнуте
новије продукције, већ као и на

стварност живота личности које су
јунаци романа. Сам аутор се иначе
у томе већ успешно огледао у своја
претходна два остварења.

Играње са мотивима из популар-
не културе, сам стриповски начин
приповедања и сликање сцена, је-
сте нешто што је сада у тренду, али
је ипак аутентичан ауторов начин
изражавања. Ово је стога што је он
одрастао на тој култури, а и сам је
одличан познавалац таквог умет-
ничког израза. Колико је пак вешт
у том начину приповедања сведо-
че и до сада у виду стрипа објавље-
на два врло успешна дела његовог
романа *Константиново раскрше*.
У другој свесци се налази и пролог
који сликовно доцарава сцену из
новог романа у којој Константин
види знак победе.

И једна ситница. Треба скренути
пажњу – због написа на корицама
више упућено издавачу него ауто-
ру – да није било никаквог рушења
римског царства, нити почетка ви-
зантијског, јер за Константина, нити
било ког становника Новог Ри-
ма о томе није ни било говора. То
појмовно разграничење је заправо
плод историографских напора да
се прецизира предмет проучава-
ња, а који је коришћен и даље се
 злоупотребљава у разне пропа-
гандне сврхе. Дакле, са тим треба
бити опрезан, јер борба за својата-
ње римског наслеђа и даље траје.
Ипак, ко год да превагне у тој бор-
би, треба стално имати на уму оно
што каже крилатица из романа, да
се Небо не осваја тиме.

Данко Стражинић

НАУКА, УМЕТНОСТ, КУЛТУРА...

Маријана Пешровић

ХОЛАНДИЈА

Нови превод Литургије

У Храму Светог Николаја у Амстердаму званично је представљен нови превод Литургије Светог Јована Златоустог на холандски језик, објављен у две варијанте – за свештенство и за мирјане. Нови превод је заједнички пројекат неколико православних јурисдикција, парохија и манастира које се налазе у Холандији. По окончању превода епископи Цариградске и Московске Патријаршије као и руског Егзархата западноевропског благословили су употребу новог превода као главног литургијског текста у холандским парохијама. Презентацију је отворио Архиепископ бриселски и белгијски Симон, а међу учесницима су били представници Цариградске, Румунске и Српске Патријаршије и Егзархата западноевропског.

Извор: <http://www.synod.com/>

СРБИЈА

Поштанска марка са ликом Св. Симеона

У ПТТ музеју је 10. децембра представљена поштанска марка „900 година од рођења Стефана Немање“. Марка има номиналну вредност од 22 динара и штампана је у шалтерским табацима од 25 комада у тиражу од 25 000 серија.

Мотив на марки је Св. Симеон Немања, фреска из 1568. године

НЕМАЧКА Нови рам за Рафаелову слику

Након веома спретног столарског резбарења, дубљења и позлаћивања, којима су претходили детаљни планови и скице, најзад је у Старој пинакотеци у Минхену угледала светлост дана у новом раскошном раму Рафаелова слика „Sacra Familia Canigiani“, његово најважније дело из фирентинског периода његовог стварања.

Оригинални рам ове мајестетичне слике је, као и у многим случајевима код старијих мајстора, изгубљен. У Фиренци су у време ренесансе олтарске и молитвене слике биле по правилу урамљиване у украсни тзв. „архитектурски“ рам познат још и као „табернакул-рам“.

У овакав рам била је урамљена и Рафаелова слика, која је настала 1506. г. по наруџбини трговца који се звао Доменико Канијани (Domenico Canigiani). Као поклон племићке фирмантинске породице Медичи, ова слика је 1700. г. доспела у Диселдорф, да би коначно 1806. доспела у Минхен и постала један од драгуља Старе пинакотеке.

Овај реконструисани „табернакул-рам“ је настао у традиционалном минхенском атељеу „Werkstatt Pfefferle“. Имитацијом аутентичне форме и патинираном орнаментацијом пошло је Старој пинакотеци за руком да сачини конгенијални рам за ову слику који се савршено уклапа у ранг, порекло и дух епохе, истичући дејство комплексне композиције фигура на овој предивној Рафаеловој слици.

Протојакон Зоран Андрић

из студеничке Цркве Богородице Добротворке а аутор марке је Надежда Скочајић, дизајнер у Радној јединици „Србијамарка“ Пощте Србије.

Извор: <http://www.novosti.rs/>

АЛБАНИЈА

Православна омладина у еколошкој акцији

Православна омладина Албанске Православне Цркве приклучила се 2. новембра добровољној еколошкој акцији „Хајде да очистимо Албанију за један дан“. У акцији је учествовало око 220

младих из Тиранске, Бератске и Корчанске епархије и ћаци црквених школа, као што су Православна основна школа „Протагонист“ из Тиране, Лицеј „Часни крст“ из Сукта у Драчу и Богословска академија у Драчу.

Већ дужи низ година многи православни ћаци и студенти учествују у програмима и акцијама за заштиту животне средине под слоганом „Наш заједнички дом“.

Извор: www.orthodoxalbania.org

САД

Филм о Руској Цркви у САД

У октобру 2013. године, са благословом Његовог Високо-преосвештенства Митрополита Илариона, првојерарха Руске Загранице Цркве, протојереј Артемије Владимијор, духовник манастира Алексевски у месту Красноје Село, био је на свом четвртом ходочашћу по парохијама

БЕОГРАД
„Света Србија“ на Карабурми

ОШ „Филип Вишњић“ је била домаћин сусрета ученика основних школа београдског насеља Карабурма са оснивачима Православног спортског друштва „Света Србија“. Наши истакнути спортисти: Дејан Томашевић, Александар Кристић, Александар Станојевић и Игор Јанковић, најпре су упознали ученике и наставнике са визијом овог спортског друштва.

ПСД „Света Србија“ ради са благословом Његове Светости Патријарха српског Г. Г. Иринеја, а настало је са циљем да се кроз спортске активности, уз учествовање у богослужбеном животу Цркве и упознавање са духовним благом и лепотама наше отаџбине путем поклоничких путовања, афирмишу традиционалне хришћанске вредности: од части и поштења, до братољубља и добротољубља. По њиховим речима, бављење спортом је један од најбољих начина на који млади могу утрошити своје слободно време и тиме се сачувати од бројних пошасти савременог друштва. Оплемењен јеванђелским етосом, спорт добија свој пуни смисао, а спортиста израста у здраву и целовиту личност.

Наши драги гости су посебну пажњу посветили насиљу које се све чешће може видети на трибинама спортских стадиона и анимозитету између различитих навијачких група. Суштина спорта јесте у зближавању људи, а не у стварању подела међу њима. Љубав према свом клубу се не исказује кроз насиље. Свако ко истински воли клуб за који навија мора имати поштовања и љубави и за симпатизере супарничког клуба.

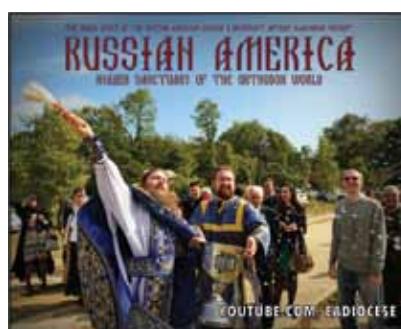
На крају излагања, ученици су имали прилике да разговарају са својим спортским узорима и да направе понеку фотографију за успомену на овај сусрет који је на њих оставио веома позитиван утисак.

Николина Маринковић,
вероучитељица у ОШ „Филип Вишњић“

и манастирима Руске Православне Цркве у Сједињеним Америчким Државама. О. Артемије је по својим беседама, предавањима и бројним духовним књигама познат широм Русије.

Оца Артемија је на том ходочашћу пратила екипа из медијске канцеларије руске Источноамеричке епархије, која је затим направила филм о његовим утисцима из живота Руске Заграничне Цркве у Сједињеним Државама.

Фilm под називом „Руска Америка: скривено светилиште православног света“ траје 31 минут и постављен је 19. децембра на званични Јутјуб канал Источноамеричке епархије.

У овом јединственом филму о. Артемије описује живот у парохијама и манастирима у Сједињеним Државама. Фilm гледаоца води на путовање по планинама државе Њујорк где се налази најстарији манастир Руске Заграничне Цркве, манастир Св. Тројице, до брда у Западној Вир-

цинији где локални обраћеници хрле на богослужење у манастир Часнога крста. О. Артемије такође износи своје утиске о Саборној цркви Св. Јована Крститеља у Вашингтону, те о јерархији и клирицима руске дијаспоре.

Фilm се може погледати на енглеском језику на <http://goo.gl/KGnzKe>, а на руском на <http://goo.gl/7mB66S>.

Извор: <http://www.eadiocese.org/>

ФРАНЦУСКА
Зелено светло за цркву

Француске власти дале су дозволу за изградњу нове руске православне цркве у близини Ај-феловог торња у Паризу, пошто је цео пројекат био блокиран 2010. године, саопштила је Амбасада Русије у Француској.

АФП наводи да је званичник из префектуре у Ил де Франс, која обухвата Париз, потврдио информацију и навео да је дозвола одобрена.

У Москви се сада ради на изради новог пројекта цркве и очекује се да ће грађевински пројекат за црквени комплекс, који ће укључити нове технологије и материјале са титанијумом и угљеником, бити завршен у јануару 2014. године. Архитектонски дизајн православног центра, који је дело француског архитекте Жан Мишел Вилмота, већ је прошао све неопходне процедуре и у потпуности испуњава захтеве француских закона и прописа и стандарде урбаног развоја. У склопу комплекса од 4000 квадратних метара биће смештена и школа за 150 ученика, хала за изложбе, православни храм и известан број административних зграда.

Извор: www.interfax-religion.com ■

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Петровић

Поклоњење мудраца,
мозаик из 526. г., Равена

Христос се роди!

Хришћански верници који време рачунају према грегоријанском календару прославили су 25. децембра Божић, празник Рођења Христовог.

Божић по грегоријанском календару прослављају Римокатоличка црква, протестантске и англиканске цркве, као и Православне Цркве које су прихватиле ново рачунање времена, док Српска и Руска Православна Црква, Јерусалимска Патријаршија, Света Гора и још неке православне заједнице тај празник прослављају према јулијанском календару, 13 дана касније.

У свом божићном обраћању верницима, о Оваплоћењу Христовом, темељу хришћанске наде, Његова Свесветост Патријарх константинопольски Г. Вартоломеј рекао је, између остalogа, и следеће: „Утишини и миру свете ноћи, Исус Христос – Биће без почетка, невидљиво, несазнатљиво, нематеријално, свагдапостојеће и увек исто – улази у драму историје узимајући плот, бивајући беззначајним, простим, сиромашним и непознатим. У исто време, Он долази као ‘дивни, саветник, Бог силни, отац вечни, кнез мирни’ (Ис. 9, 6). Заиста, Он долази као људско биће, рођено од Ђеве, да својом милешћу и благодаћу реши сложеност греха и подари разрешење за ћорсокак животних тескоба...“

У својој Божићној посланици Његово Блаженство Патријарх антиохијски и целог Истока Г. Јован X каже да нам „у овим данима долази Христос, мир читаве творевине. Он је наш мир и наш мелем за ране овога истока. Он нам долази како бисмо могли да у Његовом рођењу покопамо тугу ове године и да Ње-

говом надом уђемо у наредну годину. Он нам долази са својим миром. А Његов мир је залог мира у нашим земљама, Цркви и људском роду.“

Његова Светост Патријарх бугарски и софијски Неофит служио је празнично јутрење уз саслужење епископа Бугарске Цркве на Бадње вече у Саборном храму Светог Александра Невског у Софији. Богослужење је почело у 18 часова по локалном времену уз присуство највиших представника државног врха и градских власти и великог броја благочестивог народа.

Папа Фрања, који је прославио први Божић као врховни поглавар Римокатоличке цркве, позвао је на дијалог како би се окончao сукоб у Јужном Судану, Сирији и другим земљама захваћеним ратом, са поруком да би сви требало да стреме ка личним миротворним напорима.

„Бог је мир: замолимо га да нам помогне да будемо миротворци свакога дана, у нашим животима, у нашим породицама, у нашим градовима и земљама, у читавом свету“, поручио је папа Фрања пред десетинама хиљада окупљених верника са главног балкона Цркве Светог Петра.

Београдски надбискуп Станислав Хочевар служио је мису у смедеревској Цркви Рођења Христа Краља. Надбискуп Хочевар је рекао за агенцију *Бећа* да је некада Београдска бискупија у имену имала и Смедерево, што показује значајну историјску повезаност та два града и додао да ће на почетку 2014. године бити објављена књига о римокатоличкој жупи у Смедереву.

Латински патријарх Јерусалима, надбискуп Фуад Твал началствовао је Светом Литургијом у Цркви Рождства Христовог, где се родио Господ Христос.

У својој заједничкој Божићној посланици, тринест поглавара хришћанских Цркава присутних у Јерусалиму осудили су сваки вид насиља. У посланици кажу: „Христос је дошао као Кнез мира да нам покаже да се миримо не само са Богом, него и међусобно.“ Мир

мора започети у људском срцу. Реч је о томе да сагледамо да смо сви „створени по обличју Божијем“. Ову божићну поруку су потписали, између осталих, грчки православни Патријарх Теофило III, латински патријарх Фуад Твал, јерменски апостолски патријарх Норан Манузијан, као и лутерански бискуп Муриб Јунан.

ШПАНИЈА Сабрање православних епископа

У Мадриду је 13. децембра 2013. године одржано редовно заседање Сабрања православних епископа Шпаније и Португала.

На заседању су учествовали су сви чланови Сабрања: Митрополит шпански и португалски Г. Поликарп (Цариградска Патријаршија), Епископ корсунски Г. Нестор (Московска Патријаршија), Епископ западноевропски Г. Лука (Српска Патријаршија) и Епископ шпански и португалски Г. Тимотеј (Румунска Патријаршија). На заседању је усвојен Статут Сабрања неопходан за званичну регистрацију у Министарству правде Шпаније, а разматрани су и постигнути резултати на изради Синаксара древних светитеља Пиринејског полуострва, као и на усаглашавању постојећих превода Златоустове Литургије на шпански (кастиљански), а затим и на португалски и на друге регионалне језике (каталонски, баскијски, галицијски).

Извор: <http://www.spc.rs/>

КАМБОЦА Изградња цркава

Званични сајт Православне Цркве на Тајланду, која је такође за-

Европски парламент одбио да легализује чедоморство

Европски парламент је на својој седници од 10. децембра 2013. г. одбио да прихвати спорни извештај – „Estrela-Bericht – 2013\2040(INI)“ – назван тако по социјалистичкој португалској чланици Европског парламента Едит Естрели. Са малом већином од 334 наспрам 327 гласова одбијен је њен предлог о сексуалном и репродуктивном праву жена. Таква иницијатива је одбијена и због вишеструких формалних грешака у процедури подношења иницијативе, као и начина на који је стављен на дневни ред рада пленума Европског парламента.

Што се садржаја ове иницијативе тиче, он је високо проблематичан у етичком смислу. Као нит провлачи се кроз овај „Естрела-извештај“ постојано довођење у питање људских права као што су људско достојанство, право на живот и слобода савести. У њему се пропагира наводно право на абортус (чедоморство), сужење права родитеља при секшуалном васпитању деце и омладине као и слобода пропагирања хомосексуалности омладине. Ове тачке те иницијативе се у тој мери гравирајуће повреде хришћанског морала, да су за многе чланове парламента биле *a priori* неприхватљиве. Пленум Европског парламента је овај „Естрела-извештај“ још у октобру већином гласова одбио. Но иницијативна група је настојала да закулисним махинацијама и притисцима са незнатно преправљеним текстом про克ри себи пут до пленума.

И Немачка бискупска конференција са надбискупом Робертом Цолићем, и Аустријска бискупска конференција са кардиналом Кристофом Шенборном је пастирским саветом заснованим на темељима хришћанског морала, предложила члановима Европског парламента да категорички одбију такву иницијативу, што је гласањем 10. децембра на срећу пошло за руком да такве саблажњиве идеје изникле из патоса феминистичких слобода и псевдолибертизма, надамо се, заувек *ad acta* одложи и препусти заслуженом забораву.

Проишакон Зоран Андрић

дужена за пастирску бригу о православној пастири у Камбоџи, саопштава да је добијен и званични благослов Његове Светости Патријарха московског Кирила за градњу храмова. У патријарашком допису упућеном православним на Далеком истоку се, између осталог, каже: „Изградња православних храмова у Камбоџи и у Сиануквилу – посвећених Светом Великомученику Пантелејмону – и у Сијем Ријепу – у част Казанске иконе Мајке Божије, на основу достављених предлога има благослов.“

Освећење темеља за нове храмове у Камбоџи извршиће Архиепископ јеврејевски Марко 11. и 12. фебруара 2014. године, кад буде обиласко Камбоџу током своје архијатарске посете Тајланду (6–17. фебруара 2014. године).

Православна паства у Краљевини Камбоџи с одушевљењем је

прихватила благослов Његове Светости Патријарха Кирила за изградњу два православна храма.

Извор: <http://www.pravoslavie.ru/>

ЕГИПАТ 50 година мисионарског братства

Његово Блаженство Папа и Патријарх Александријски и целе Африке Теодор II честитао је „златну годишњицу“ Православном мисионарском братству основаном 1963. године.

Братство је у Солуну основао ревносни мисионар отац Хризостом Папасарандопулос, као једнику „Пријатељи Уганде“. Када се 1961. године о. Хризостом одселио у Уганду, он је својим пријатељима у Солуну писао: „Помозите ми! Народ је овде жељан православља и Христа и гладан у исто време.“ Пријатељи су одговорили на његов позив и 8. децембра 1963. године је на прво окупљање друштва дошло 26 људи који су пружили духовну и материјалну помоћ потребитима у Уганди.

Након што се о. Хризостом упокојио, братство је добило ново име – сада се зову Православно мисионарско братство. Братство је активно у 22 земље Африке и Азије.

Извор: <http://www.pravoslavie.ru/>

АРГЕНТИНА Напад феминисткиња на катедралу

Почетком децембра интернетом је кружио видео-клип на којем се види како активисти који се залажу за абортус нападају мушкирце супротног става који су се молили пред римокатоличком црквом. Клип је снимљен у провинцији Сан Хуан на истоку Аргентине између 23. и 24. новембра, и како се наводи у тексту који прати видео-клип, на њему се виде „феминисткиње и њихови истомишљеници како узвикују антиримокатоличке слогане по целом граду. Око 1500 младих римокатолика формирало је живи зид око катедрале – како би спречили око 7000 противника да улете у цркву“.

На снимку се могу видети жене голих груди како црвеним спрејем прскају мушкирце који се моле пред црквом, како им по лицу и одећи цртају свастику... Нападнути мушкирци су током целог перформанса остали мирни. Нико од њих се није побунио против напада.

Полиција је касније изјавила да није помогла римокатолицима пред црквом јер су испред цркве протестовале жене.

Извор: <http://www.lifenews.com/>

У БЕОГРАДУ

Протојереј-ставрофор др Саво Б. Јовић добитник Вукове награде

Жири за доделу Вукове награде Културно-просветне заједнице Србије у саставу: проф. Светислав Божић, композитор, Београд (председник), проф. Милован Вitezović, књижевник, Жарко Димић, историчар, Бора Дугић, музички уметник, Рада Ђуричин, драмска уметница, проф. Драган Мраовић, књижевник и књижевни преводилац, Љубивоје Ршумовић, књижевник, проф. др Дарко Танасковић, професор универзитета, Радован Мића Трнавац, академски сликар, је по 50. пут додељио Вукову награду за нарочите резултате остварене у стваралачком раду на ширењу културе, образовања и науке у Републици Србији и на свесрпском културном простору.

На седници одржаној 6. децембра поменути жири је одлучио да награду за 2013. годину, између осталих, добије пречасни протојереј-ставрофор др Саво Б. Јовић, главни секретар Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве – за дугогодишњи допринос развоју културе и оданости Вуковим идеалима.

Прота Саво већ више од 20 година објављује књиге и пише о страдању Цркве, свештенства и народа. До сада је објавио осам књига: *Анђели звериње куће, Затиши из зеничке шамнице, Кроз босански ојањ, Свишање у предвечерје, Ушамничена црква, Христов Све-*

Помозимо народним кухињама на Косову и Метохији!

Пред предстојећу зиму народне кухиње се суочавају са несташицом и све већим потребама у храни, огреву и новцу. Епархија рашко-призренска, уз подршку ЈКП „Инфостан“, прикупља средства преко уплатница које се грађанима у Београду почетком децембра месеца достављају уз новембарске рачуне за комуналије.

Београђани ће уплатом обезбедити нормално функционисање шест народних кухиња на Косову и Метохији и најчешће једини оброк у току дана за преко 2000 Срба који живе у енклавама. Захваљујући средствима која су до сада прикупљена кроз бројне хуманитарне акције, број народних кухиња и корисника је утростручен са две на шест кухиња и са 600 на преко 2000 људи, а и поред тешке ситуације отворене су нове кухиње и пекаре у Витини и Клини. Проблем народних кухиња је што немају континуитет у снабдевању на мирнишама а свакодневно прехранују социјално најугроженије из енклава Ново Брдо, Косовска Каменица, Гњилане, Косовска Витина, Клина и Исток.

Помоћ најугроженијима на Косову и Метохији се осим хуманитарних уплатница може послати и директним уплатама преко жирорачуна на број:

360-001262270003-39, на име Епархије рашко-призренске и косовско-метохијске, Манастир Грачаница, 38205 Грачаница, помоћ за Народне кухиње.

Такође, помоћ се може донирати и слањем смс порука на број 1033 у мрежама Мтс, Вип и Теленор, по ценама од 50 динара.

С поштовањем,
Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска

штосавац Михајло Пућин, Св. Исајеведник Варнава Епископ Хвостански, Епиничко чишћење и културни јеноцид на Косову и Метохији.

Књиге Св. Исајеведник Варнава и Епиничко чишћење и културни јеноцид на Косову и Метохији су преведене на енглески језик. Објавио је и више верско-поучних књижица, као и чланака како у црквеним, тако и световним часописима.

Свечано уручење ове Вукове награде биће почетком фебруара 2014. г.

У ФОЧИ

Владичанска посјета

У својству члана Светог Архијерејског Синода задуженог

за културу и просвјету Српске Православне Цркве Владика зворничко-тузлански Г. Хризостом је боравио 12. децембра 2013. у радној посјети Богословском факултету Светог Василија Острошког у Фочи и присуствовао сједници Наставно-научног вијећа овог факултета коју је сазвао и којом је предсједавао проф. др Митар Новаковић, ректор Универзитета у Источном Сарајеву. Сједници су још присуствовали проф. др Стеван Трбјевић, проректор Универзитета у Источном Сарајеву, генерални секретар Универзитета, в. д. д. декана Богословског факултета је реј Дарко Ђоко, професори и сви ангажовани у процесу наставе на Богословском факултету. Након анализе стања на овој високој богословској школи и дискусија о истом закључено је да се што прије приступи избору декана овог факултета, како би се интензивирале неопходне про-

грамске активности и промјене на факултету.

Љ. К.

Извор: Епархија зворничко-шушарска

У НОВОМ САДУ

О Порфирију Кавсокаливиту

На дан молитвеног спомена новоканонизованог угодника Божијег Преподобног Порфирија Кавсокаливита у недељу, 15/2. децембра 2013. године, у свечаној дворани Гимназије „Јован Јовановић Змај“, о Светом старцу Порфирију говорили су Епископ бачки Г. Иринеј и Епископ јегарски Г. Порфирије.

Свети Архијерејски Сабор Цариградске Патријаршије је на свом заседању 27. новембра 2013. у Диптих Светих унео старца Порфирија Светогорца.

Извор: Информативна служба Епархије бачке

У МАНАСТИРУ ДЕВИЧ

Ктиторска слава

У манастиру Девич свечано је, 15. децембра 2013, прослављена ктиторска слава, Свети Јоаникије Девички Чудотворац.

Свету Архијерејску Литургију служио је Епископ рашко-призренски Г. Теодосије уз саслужење шеснаесторице свештенослужитеља. Слављу је присуствовало око 300 верника, па је осим мале девичке цркве и двориште испред храма било испуњено благочестивим народом. На славу су дошли верници из свих крајева Косова и Метохије, али и из Београда и Црне Горе. На Литургији је певао хор Храма Св. Александра Невског из Београда. Испред Владе Републике Србије свечаности је прису-

ствовао г. Мирко Крлић, заменик директора Канцеларије за Косово и Метохију, са сарадницима.

Извор: Епархија рашко-призренска

У МАНАСТИРУ РУЈАН

Параастос Епископу жичком Хризостому

На празник Преподобног Саве Освећеног, 18. децембра 2013, у манастиру Рујан код Ужица служена је Света Архијерејска Литургија и параастос поводом годишњице упокојења блаженопочившег Епископа жичког Хризостома.

Светом Архијерејском Литургијом началствовао је Епископ браничевски Г. Игнатије, уз саслужење Епископа шумадијског Г. Јована, свештеномонаха, свештеника и ђакона Епархије жичке.

Епископ Хризостом се упокојио након краће болести, у Епископском двору у Краљеву, 18. децембра 2012, у раним јутарњим часовима. У неизбрисивом сећању оних који су били близу њега у последњим његовим овогемаљским данима остаће беспоговорно трпљење и смирење које је показао у болести, ни једног тренутка се не пожаливши на тешкоћу или болове. О овоме сведоче и последње речи, изговорене након примања Светих Тајни Христових 17. децембра увече: „Исусе, дај ми све што ми треба!“ Њиме, вакрслим Исусом, Епископ Хризостом је живео и покој је нашао у њему. Нека му је вечан спомен и Царство Божије!

Извор: Епархија жичка

У КРУШЕВЦУ

Празник Св. Николаја

У част Светог оца Николаја, а на празник његовог упокојења 19. децембра 2013, у свим храмовима

богомспасавање Епархије крушевачке служена је Света Литургија.

У Катедралном храму Епархије крушевачке, Епископ бачки Г. Иринеј и Епископ крушевачки Г. Давид одслужили су Свету Литургију, уз саслужење Архимандрита Јована Радосављевића, свештеника и ђакона Епархије крушевачке а у присуству великог броја верног народа и свечара – домаћина који славе Св. Николаја као крсну славу. По одслуженој Литургији гости: Епископ бачки Г. Иринеј и Епископ шумадијски Г. Јован пререзали су славски колач у присуству Епископа врањског Г. Паҳомија, Епископа будимљанско-нишкићког Г. Јоаникија и Епископа јегарског Г. Порфирија, градоначелника Крушевца г. Братислава Гашића и председникâ општинâ Расинског округа, свештеника, монаха и монахиња, као и гостију из јавног и културног живота. Овом свечаном прослављању придружио се и Епископ нишки Г. Јован.

Извор: Епархија крушевачка

У БИЈЕЉИНИ

Божићно-новогодишњи пријем

Поводом долазећих божићних и новогодишњих празника градоначелник Бијељине господин Мићо Мићић са сарадницима је организовао пријем за представнике Српске Православне Цркве, Исламске заједнице и других вјерских заједница у Бијељини и Семберији.

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Олга Стојановић

Испред Српске Православне Цркве пријему је присуствовао Преосвештени Владика Г. Хризостом, архијерејски намјесници: бијељински –protoјереј Љубо Богдановић и угљевичко-јањски –protoјереј ставрофор Драган Пејчић, те јејреј Синиша Шаренац и protoјакон Славољуб Милошевић.

Љ. К.

Извор: Епархија зворничко-шушљанска

У БЕОГРАДУ

Србија и дијаспора

Пословна конференција „Србија и дијаспора“ одржана је 24. децембра 2013. у Београду, а на отварању скупа присутнима су се обратили Његово Преосвештенство Епископ ремезијански Г. Андреј, премијер и министар унутрашњих послова Ивица Дачић и директорка Канцеларије Владе Републике Србије за сарадњу са дијаспором и Србима у региону др Славка Драшковић, која је рекла да дијаспора може да буде најбољи покретач болјитка и развоја државе, највећа помоћ и амбасадор који ће радити на поправци имиџа Србије у свету. Она је, отварајући конференцију, поручила да Влада и локалне власти раде на стварању доброг амбијента за њихово пословање што је и циљ споразума „Запослимо Србију“, који је тог дана потписан. Учествовали су бројни српски привредници који живе у Немачкој, САД, Аустралији, Француској, Русији, Канади, Аустрији...

С. Новачић

У БЕОГРАДУ

Касно, али не превише касно

У Београду је, у организацији Одбора за Јасеновац Светог Архијерејског Сабора Српске Пра-

У ШИБЕНИКУ Обновимо храм

Храм Светог Јулијана у граду Шибенику саградили су православни Срби и Грци 1569, у данашњем старом градском језгру Шибеника. Ово је један од четири православна храма у овом граду. У другом свјетском рату је бомбардован и том приликом је знатно страдао – остали су само спољашњи зидови. Иако је вријеме тешко и оскудно како материјално тако и бројем наших вјерника (у посљедњем рату 1995. већи дио православних Срба је протјеран са својих вјековних огњишта), са Божијом помоћи и благословом Епископа далматинског Г. Фотија, ових дана ћемо почети са првим припремним радовима око обнове Храма Светог Јулијана.

Стога молимо и апелујемо на све вјернике и људе спремне да чине добро, да се укључе и помогну у овом значајном и за наше спасење корисном дјелу.

Сви који желе помоћи свој прилог могу уплатити на жиро-рачуун Црквене општине Шибеник:

HR2024840081103822256

Raiffeisen BANK

Извор: Епархија далматинска

вославне Цркве, удружења „Српски код“ и Института за европске студије, 24. и 25. децембра 2013, гостовао Ефраим Зуроф, директор центра „Симон Визентал“ из Јерусалима и ловац на нацисте. У присуству Владике липљанског Г. Јована, свештенства, представника војске и научног живота, он је одржао предавање на коме је говорио о новој кампањи *Касно, али не превише касно* и проблемима са којима се сусрећу приликом привођења нациста правди. Као тешкоће навео је потребу за постојањем политичке воље, само проналажење злочинаца и изградњу случаја против њих.

Зуроф је у свом излагању истакао као велики проблем то што се у земљама ЕУ попут Словеније, Летоније, Естоније, Хрватске и другим покушава да промени историја хо-

локуаста, као и јачање неонацизма, док Брисел на све то не реагује. Зуроф је такође нагласио да је Србија вероватно једна од ретких земаља источне Европе где се поштује рад центра „Симон Визентал“.

Данко Страхић

ДОБРОЧИНСТВО
Београд, Добрињска 2
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
dobrocinstvo@gmail.com
www.dobrocinstvo.spc.rs

**БОЖИЋ
У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ**
05 -12. јануар

АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

Поводом годишњице од упокојења

Јеромонах Ромил Ружић (1943-2012)

Радан Ружић рођен је 1943. године у селу Извор код Параћина, где се налази манастир Св. Петке – метох раванички. Његови родитељи Радомир и Зорка, наспрот свим очекивањима околне, желели су да њихов син јединац буде калуђер. Ову родитељску жељу и власпитање прихватио је као свој Богом дани пут. Успомену на покојне родитеље носиће са топлином у срцу до краја свога живота.

Као младић волео је аутомобиле. Имао је свој ауто када га је ретко ко у крају имао. Док је похађао монашку школу у Острогу био је вонач управнику школе – данашњем Патријарху. Митрополит Данило га је заустављао да остане у Црној Гори, да би му био возач и ђакон. У војсци је био тенкиста – ово су били тренуци којих ће се касније радо сећати.

Враћа се у родни крај. Владика браничевски Хризостом га је уз благослов игуманије Гавриле, 1974 године, поставио за јеромонаха у манастир Раваницу. Добија монашко име по преподобном Ромилу, чије мошти ова светиња чува. Овде и у Извору протекли су његови овоздемаљски дани. Сада чека васкрсење мртвих на осунчаној падини монашког гробља.

Остаће упамћен као добро или несташно дете које је било тешко ставити у калупе. Упркос строгим правилима раваничког монаштва он је много времена проводио у разговору и дружењу са људима у граду и родном Извору. Није он тада заборављао ко је и шта је. Говорио је о Богу, о светима, о свом животу. Многе је тако привео крштењу, многе је на самрти причетио и то неретко баш оне који на причешће пре сусрета са њим нису ни помишљали. Често се крио иза речи које није требало схватити „здраво за готово“. То су знали они који су га разумели. Требало је гледати у његово срце у коме је било љубави не само за људе већ и за животиње и биљке.

Вјечнаја памјат!

Упокојио се у Господу

Саво Драгојловић (1954-2013)

Његова животна књига почела се листати не тако давне 1954. године када се у кући Владимира – јунака Априлског рата 1941. године, који је по Божијем промислу одведен у Маутхаузен и тамо се упознао а затим и оженио Пољакињом Паулином, – зачуо плач мушких детета којем су наденули велико име Саво.

Детињство и дечије несташлуке проводи у Лешници где завршава и основну школу, а затим одлази у Сремску Митровицу где се уписује у средњу школу и где среће своју животну сапутницу Милицу, која га је верно пратила кроз цео живот, делећи са њим и добро и зло. По завршетку средње школе заједно одлазе у Зворник. Почетком несретних немира деведесетих година прошлог века, руковођен примером својих предака – оних на Колубари 1914. године, у Драгинцу 1941. и свугде где се бранило Српство и поштовао патриотизам, – стаје на чело команде града Зворника и на тој дужности остаје до краја рата 1995. године. По завршетку задатака, као и иза сваког несретног рата, све се изокренуло, па су оне који су се борили, претекли они којих никде није било.

Његов живот није само пример патриотизма, већ је његова највећа заслуга у описмењавању српског народа у данашњем дигиталном добу. По угледу на Св. Саву који је проповедао и учио српски народ, тако је и наш брат Саво поучавао наш народ. Приказивао је Саво фотографије, али не обичне него дивних српских светиња и богомоља, светих икона, које су намерно забрањиване српском народу у намери да се одвоји управо од својих корена. Био је он сведок догађаја са обе стране реке Дрине: освећења храмова, духовних академија, црквених слава, сусрета хорова и сличних догађаја који су се одвијали под покровитељством Цркве Христове. Све је он то забележио својим објективом са намером да покаже српској омладини да на интернету, поред мноштва душепогубних ствари, постоји и нешто тако драгоцене и непроцењиво. Своје фотографије са православном тематиком објављивао је где год је могао, али највише на православном сајту www.orthphoto.net где су постављени многи његови радови, на шта смо веома поносни.

Пошто му је мајка Пољакиња, желео је да представи православну Пољску Србима. По благослову Епископа шабачког Г. Лаврентија изложбу о православљу у Пољској је организовао у Лешници у великој спортској хали где смо се сви уживали гледајући предивне фотографије православне Пољске.

Када би српски народ имао више оваквих људи, заиста ничег не би требало да се плаши, зато и верујем да ће његова мисија бити настављена.

Почивај у миру, одлазећи у вечношт, брате наш Саво и хвала ти за све. Амин.

Свесиштеник Милован М. Којић

АМФИА

064/167-9082

064/800-1322

АМФИА

Ибарска 40, 37000 Крушевац
037/491-138
informacije@amfia.rs
www.amfia.rs

Помозите и ви обновује Призренске богословије!

У септембру 2011. године обновљен је рад Богословије у Призрену, која је запаљена и уништена у мартовском погрому 2004. године.

Богословија је од кључног значаја за опстанак српске заједнице на Ким – којој су потребни свештеници који су одрастали, учили и живели на овим просторима. Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска овом приликом упућује апел верном народу у земљи и расејању да својим прилозима помогне рад Призренске богословије.

Динарски рачун:
Комерцијална банка, 205-172349-51

НАРУЦБЕНИЦА

Шифра претплате
(попуњава служба претплате)

Претплаћујем се
на следеће часописе
(означите жељени часопис
и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)
	Србија	Иностранство	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Теолошки појледи	900 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
Светосавско звонце	690 динара	25€	Обичном поштом
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом

Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија